

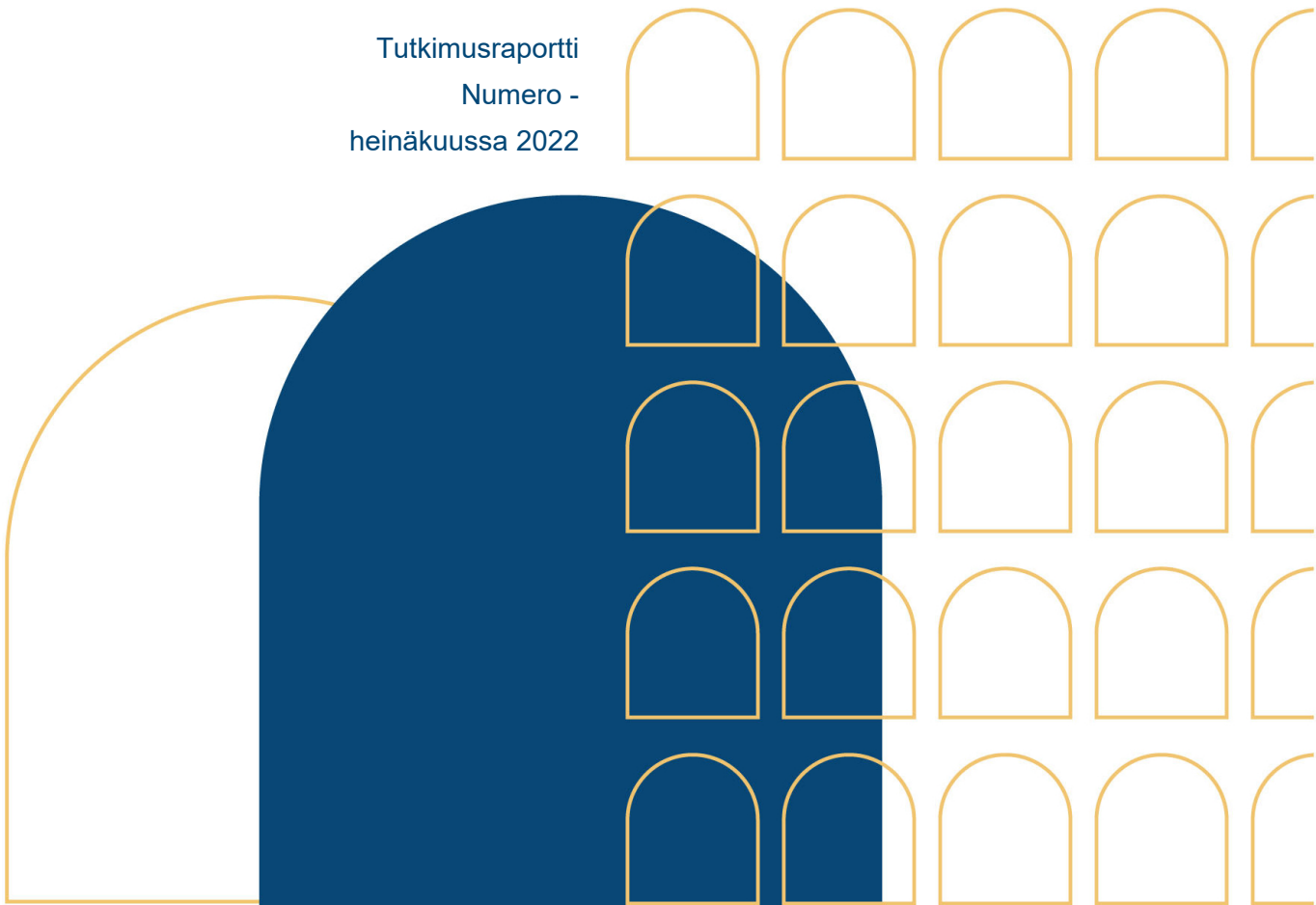
MEDIAN MONINAISUUS DIGITAALIAIKANA

MEDIAN MONINAISUUS EUROOPAN
UNIONISSA, ALBANIASSA, POHJOIS-
MAKEDONIASSA, MONTENEGROSSA,
SERBIASSA JA TURKISSA.

Maaraportti: Suomi

Marianne Mäntyoja, Vaasan yliopisto
Ville Manninen, Vaasan yliopisto

Tutkimusraportti
Numero -
heinäkuussa 2022

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Tietoja hankkeesta	4
1.1.	Yleiskatsaus	4
1.2.	Tutkimusmenetelmä	4
2.	Johdanto	6
3.	Tiedonkeruun tulokset: arvio riskeistä median moninaisuudelle	8
3.1.	Perusturva (26% - Matala riski)	9
3.2.	Markkinoiden moninaisuus (64% - Keskisuuri riski)	11
3.3.	Poliittinen itsenäisyys (44% - Keskisuuri riski)	13
3.4.	Sosiaalinen osallisuus (44% - Keskisuuri riski)	15
4.	Moninaisuus verkkoympäristössä: arvio riskeistä	18
5.	Johtopäätökset	22
6.	Huomautuksia	24
7.	Lähteet	25
	Liite I. Tutkimusryhmä	
	Liite II. Asiantuntijapaneeli	

© European University Institute 2022

Sisältö ja yksittäiset luvut © Marianne Mäntyoja, Ville Manninen, 2022

Työn julkaisija on the European University Institute,
Robert Schuman Centre for Advanced Studies.

Teksti on ladattavissa vain henkilökohtaiseen käyttöön. Jäljentäminen muihin tarkoituksiin, joko fyysisinä tai sähköisinä kopioina, vaatii kirjoittajien hyväksynnän. Työhön viitattaessa tai sitä lainattaessa tulee mainita raportin nimi, julkaisija ja julkaisuvuosi, sekä kirjoittajan tai kirjoittajien ja raportin toimittajan tai toimittajien nimet.

Jäljennöspyyntöt tulee lähettää sähköpostiosoitteeseen: cmpf@eui.eu

Julkaisussa ilmaistut näkemykset ovat kirjoittajien omia, eivätkä ne edusta European University Institutien kantaa.

The English version of this report prevails over the translation in national language.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Robert Schuman Centre for Advanced Studies

Tutkimusraportti -
RSC / Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Julkaistu heinäkuussa 2022

European University Institute
Badia Fiesolana
I – 50014 San Domenico di Fiesole (FI)

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union. The European Commission supports the EUI through the EU budget. This publication reflects the views only of the author(s) and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. Tietoja hankkeesta

1.1. Yleiskatsaus

Media Pluralism Monitor (MPM) on tutkimustyökalu, joka on suunniteltu analysoimaan riskejä median monimuotoisuudelle Euroopan Unionin jäsen- ja ehdokasmaissa. Työkalu huomioi riskit niin perinteisessä kuin verkkopohjaisessakin uutisympäristössä. Tämä raportti on tuotettu osana MPM:n vuoden 2021 toteutusta, ja se on Euroopan Parlamentin rahoittama. Tutkimus toteutettiin EU:n 27 jäsenmaassa sekä lisäksi Albaniassa, Montenegrossa, Pohjois-Makedoniassa, Serbiassa ja Turkissa. Hankkeen on Euroopan Unionin tuella toteuttanut Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF) European University Institute -yliopistossa.

1.2. Tutkimusmenetelmä

CMPF toimii yhteistyössä eri maita edustavien tutkijoiden kanssa toteuttaakseen tutkimuksen. Yhteistyökumppaneiksi valitaan kokeneita ja itsenäisesti toimivia tutkijoita, jotka keräävät maata koskevat tiedot ja kirjoittavat maaraportit. Poikkeuksen tekee Italia, jonka osalta tiedonkeruusta vastaa CMPF. Tutkimus perustuu yhdenmukaiseen CMPF:n kehittämään kysymyspohjaan ja yksityiskohtaisiin tulkintaohjeisiin.

Suomen osalta hankkeesta vastasivat Marianne Mäntyoja ja Ville Manninen (Vaasan yliopisto). He keräsivät vaaditut tiedot, pisteyttivät ja kommentoivat kysymyspohjan muuttujat sekä haastattelivat asiantuntijoita. CMPF:n henkilökunta tarkasti maaraportin. Tulosten varmistamiseksi maakohtainen asiantuntijapaneeli tarkasti vastaukset erityisen tulkinnanvaraisiin kysymyksiin (asiantuntijapaneelin jäsenet on lueteltu Liitteessä II). Lisäksi osassa maita maaraportin on kokonaisuudessaan tarkastanut itsenäinen asiantuntija.

Riskejä median moninaisuudelle on arvioitu neljällä alueella. Näiden alueiden katsotaan kattavan kaikki tärkeimmät riskitekijät median moninaisuudelle ja vapaudelle: Perusturva, Markkinoiden moninaisuus, Poliittinen itsenäisyys ja Sosiaalinen osallisuus. Tulokset perustuvat kullakin alueella joukkoon indikaattoreita (ks. Taulukko 1).

Perusturva	Markkinoiden moninaisuus	Poliittinen itsenäisyys	Sosiaalinen osallisuus
Sananvapauden turva	Mediaomistajuuden läpinäkyvyys	Media-yhtiöiden poliittinen kontrolli	Vähemmistöjen median käyttö
Oikeus tietoon	Mediaomistajuuden keskittyminen	Toimituksellinen itsenäisyys	Paikallinen ja alueellinen media
Journalistien työolot	Verkkoalustojen keskittyminen ja kilpailuvalvonta	Audiovisuaalinen media, verkkoalustat ja vaalit	Naisten asema mediassa
Mediaa sääntelevän viranomaisen itsenäisyys ja tehokkuus	Median elinkelpoisuus	Valtion tuki ja media-alan sääntely	Medialukutaito
Median ja internet-yhteyksien saatavuus	Kaupallisten paineiden ja omistajien vaikutus	Yleisradion itsenäisyys	Suoja laittomalta ja haitalliselta viestinnältä

Taulukko 1: Media Pluralism Monitor -työkalun alueet ja indikaattorit

MPM-työkalu ei käsitä digitaalista ympäristöä irrallisena alueena, vaan se nähdään kietoutuneena yhteen perinteisen median kanssa. Samoin perinteiset käsitykset sananvapaudesta ja median moninaisuudesta pätevät myös digitaaliseen mediaan. Työkalu kuitenkin mahdollistaa digitaalisuuteen liittyvien riskien erillistarkastelun, ja myös tämä raportti käsittelee erillisen katsauksen digitaalisen mediaympäristön riskeihin.

Kunkin alueen ja indikaattorin riskitaso ilmoitetaan prosentteina väliltä 0–100 %. Nollan ja 33 % jäävä riskitaso katsotaan matalaksi, 34–66 % tarkoittaa keskisuurta riskiä ja 67–100 % korkeaa riskiä. Yksittäisten indikaattorien kohdalla 0 % riskitasot nostettiin kolmeen prosenttiin ja 100 % riski laskettiin 97 % tasolle. Tämän muokkauksen tarkoitus on välttää mielikuvaa riskin täydellisestä puuttumisesta tai varmuudesta.

Huomautus: Tämän raportin sisältö ei välttämättä heijasta CMPF:n tai Euroopan Komission näkemyksiä. Se ei myöskään välttämättä kuvasta Liitteessä II luetellun asiantuntijapaneelin kantoja. Raportti edustaa ainoastaan niiden maakohtaisten tutkijoiden näkemyksiä, jotka ovat keränneet tutkimuksen tiedot ja kirjoittaneet tämän raportin. Päivitysten ja tarkennusten seurauksena MPM2022:n tulokset eivät välttämättä ole suoraan vertailukelpoisia aiempien MPM-tutkimusten kanssa. Saatte tarkempia tietoja tutkimuksesta CMPF:n MPM2022-raportista, joka julkaistaan pian osoitteessa: <http://cmpf.eu/media-pluralism-monitor/>.

2. Johdanto

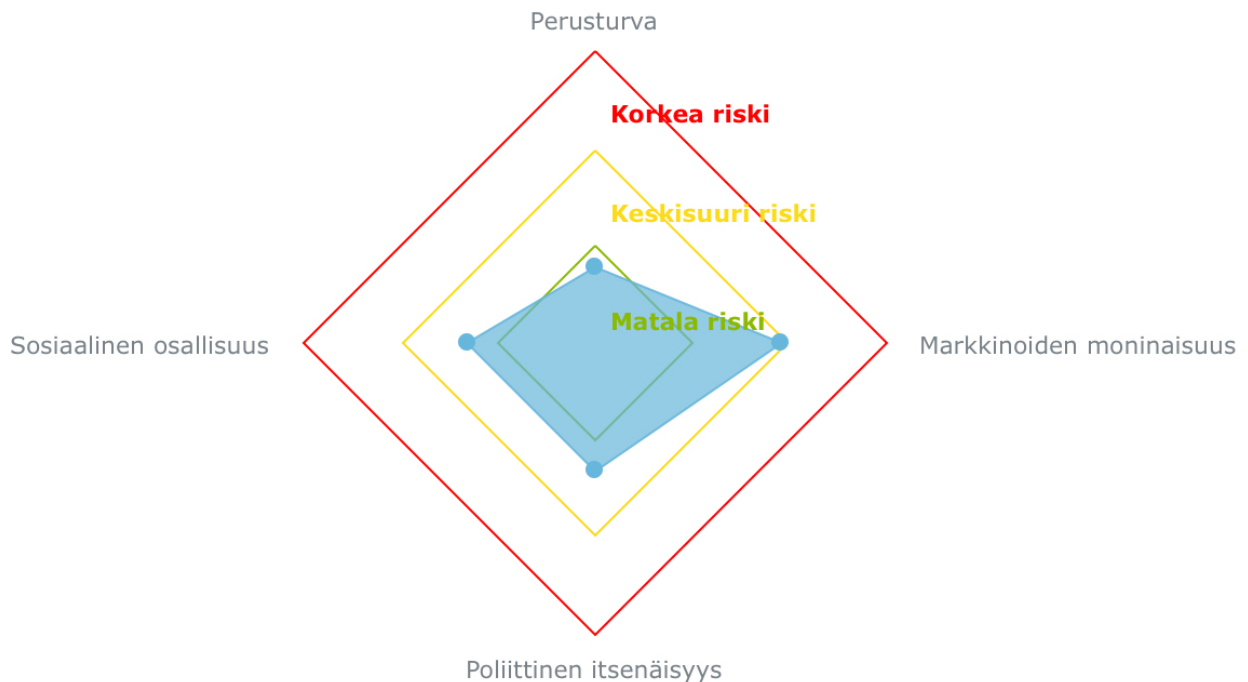
- **Maan yleiskatsaus.** Suomi on 5 548 241 asukkaallaan väestöllisesti pieni maa (Tilastokeskus, 2022). Maapinta-alaa Suomella on noin 304 000 neliökilometriä, joten maa on suhteellisen harvaanasuttu (Maanmittauslaitos, 2022).
- **Kielet.** Suomella on kaksi virallista kieltä: suomi (86,5 prosenttia väestöstä) ja ruotsi (5,2 prosenttia). Saamenkieli on tunnustettu vähemmistökielenä, mutta vain 0,04 prosenttia puhuu saamea äidinkielenään. Venäjä (1,6 prosenttia) ja viro (0,9 prosenttia) ovat yleisimmät vieraat kielet. (Tilastokeskus, 2022)
- **Vähemmistöt.** Kahden kansalliskielen lisäksi Suomen laki tunnistaa kaksi vähemmistökieltä: saamen ja romaninkielen. Romaneja arvioidaan olevan noin 10 000–12 000 (0,2 prosenttia). Saamelaiskäräjien mukaan saamelaisia on 10 759 henkilöä eli 0,2 prosenttia väestöstä (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus, 2021; Sámediggi, 2020). Kansallisuuden mukaan kolme suurinta vähemmistöryhmää ovat virolaiset (0,9 prosenttia), venäläiset (0,5 prosenttia) sekä irakilaiset (0,3 prosenttia). Vuoden 2021 aikana vieraskielisten määrä kasvoi 25 195 henkilöllä, mikä on suurin nousu ainakin 40 vuoteen (Tilastokeskus, 2022).
- **Taloustilanne.** Valtiovarainministeriö ennustaa bruttokansantuotteen nousseen 3,4 prosenttia vuonna 2021, ja sen jälkeen kasvun odotetaan pysyvän noin 3,0 prosentissa vuonna 2022 (Valtiovarainministeriö, 2021).
- **Poliittinen tilanne.** Suomen poliittinen maisema on perinteisesti ollut melko vakaa. Kaksi uutta puoluetta on vakiinnuttanut asemansa 2000-luvulla: vihreät ja perussuomalaiset. Vanhoista puolueista keskusta on heikentynyt, kun taas sosiaalidemokraatit ja kokoomus ovat säilyttäneet suhteellisen voimakkaat asemansa. Suomen nykyinen hallitus on keskusta-vasemmistolainen ja liberaali viiden puolueen koalitio. Hallituksella on takanaan 117 eduskunnan 200 paikasta. Kokoomuksella ja perussuomalaisilla on kummallakin 38 edustajaa, ja puolueet muodostavat opposition pääosan.
- **Mediamarkkinat.** Suomen mediamaisemaa määrittää vahva julkisen palvelun media, Yleisradio, sekä perinteisesti vahva sanomalehtimarkkina. Yleisradio on Suomen hallitseva TV- ja radio-ohjelmatoiminnan harjoittaja. Suomen joukkoviestintämarkkinoiden kokonaisarvo vuonna 2020 oli 3,8 miljardia euroa. Alan taloudellisesti merkittävin sektori on televisio (1,34 miljardia euroa, Yle mukaan lukien), toisena sanomalehdet (0,84 miljardia). Suomalaisten mediakulutus on nopeasti siirtymässä verkkoon. Internet on vuodesta 2014 lähtien ollut suomalaisten eniten käyttämä mediaväline, ja vuonna 2020 jo hieman yli puolet keskimääräisen suomalaisen median kulutuksesta tapahtui verkossa (Tilastokeskus, 2020).
- **Sääntely-ympäristö.** Mediasisältöjä ei Suomessa juurikaan säädellä. Sisältörajoitukset kohdistuvat enimmäkseen laittomiin tai lapsille haitallisiin sisältöihin. Varsinaiset sisältövaatimukset kohdistuvat pääasiassa Yleen ja yksityisiin ”yleisen edun” kanaviin. Median omistamisen keskittymistä säännellään tapauskohtaisesti osana yleistä kilpailuvalvontaa. Viime vuosina lainsäädäntöön tai sääntelyyn ei ole tehty merkittäviä muutoksia.
- **COVID-19.** Suomi on selvinnyt COVID-19-pandemiasta suhteellisen hyvin. Suomen media ei ole kärsinyt pandemiasta yhtä pahoin kuin eräät muut toimialat, ja useiden mediasektoreiden tulot ovat elpyneet lähelle pandemiaa edeltävää tasoa tai jopa hieman sen yläpuolelle. Etenkin pienille yrityksille

pandemia on kuitenkin aiheuttanut taloudellista epävarmuutta, johon hallitus ei ole täysin reagoinut.

- **Ukrainan sota.** Toistaiseksi Venäjän hyökkäys Ukrainaan ei ole aiheuttanut merkittäviä muutoksia Suomen media- ja informaatioympäristössä. Asiantuntijat varoittavat yhä Venäjältä Suomeen mahdollisesti kohdistuvista disinformaatiokampanjoista, kyberhyökkäyksistä sekä muista hybridioperaatioista koston Ukrainan tukemisesta ja hyökkäyksen tuomitsemisesta. Osa suomalaisista verkko uutissivustoista on estetty Venäjällä sodan uutisoinnin seurauksena.

3. Tiedonkeruun tulokset: arvio riskeistä median moninaisuudelle

Suomi : Median moninaisuuden riskialueet

JS chart by amCharts

CEU CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
MEDIA FREEDOM
MPM 2022

Perusturvan alueella riski on matalalla, 26 prosentissa. Perusturva on Suomessa vakaalla pohjalla, ja perusoikeudet, kuten sananvapaus ja oikeus tietoon, on kirjattu lainsäädäntöön. Jotkut viime vuosina toteutuneista lakimuutoksista kertovat positiivisesta kehityksestä. Samaan aikaan lisääntyneet viranomaisten toimivaltuudet voivat mahdollisesti lisätä riskiä tulevaisuudessa. Tällä hetkellä Suomen riskitaso pysyy käytännössä muuttumattomana edellisestä raportointikaudesta, sillä näiden lakimuutoksen käytännön vaikutuksista ei vielä ole näyttöä. Oikeutta tietoon kuvaava indikaattori tuottaa huonoimman pistemäärän yltäen keskisuuren riskin alemmalle tasolle, sillä joitain lakimuutoksia on edelleen kesken. Sananvapauden suojaava kuvaavassa indikaattorissa riskiä nostavat edelleen lakipykälät, joita voidaan pitää liian rajoittavina: jumalanpilkkua ja kunnianloukkaus ovat edelleen kriminalisoituja. Alhainen laajakaistapeitto on sekin yhä ongelma, kun taas internetin keskimääräinen nopeus parani hieman edellisestä raportista.

Markkinoiden moninaisuudelle laskettu riski aleni edellisestä MPM-arviointikerrasta, mutta yltää yhä lähelle keskisuuren riskin ylärajaa (64 %). Indikaattoreissa Mediaomistajuuden läpinäkyvyys sekä Median elinkelpoisuus nähtiin parannuksia verrattuna edelliseen raportointikauteen. Ensimmäisen kohdalla parannukset johtuivat lakimuutoksista. Jälkimmäisen kohdalla parannusten taustalla on hieman nouseva talouskehitys, ja talouden elpymisen merkkejä oli näkyvissä läpi vuoden 2021. Kestävyyden ongelmat sekä uutismedian vahva keskittyminen ovat vaikuttaneet taustalla jo ennen koronapandemiaa. Sekä Mediaomistajuuden keskittyminen että Verkkoalustojen keskittyminen ja kilpailuvalvonta yltyivät korkeaan riskiin. Molemmista indikaattoreista on näkyvissä Suomelle tyypillinen vähäinen interventioaste. Lisäksi kilpailun valvontaan liittyvät lakimuutokset ovat vielä kesken.

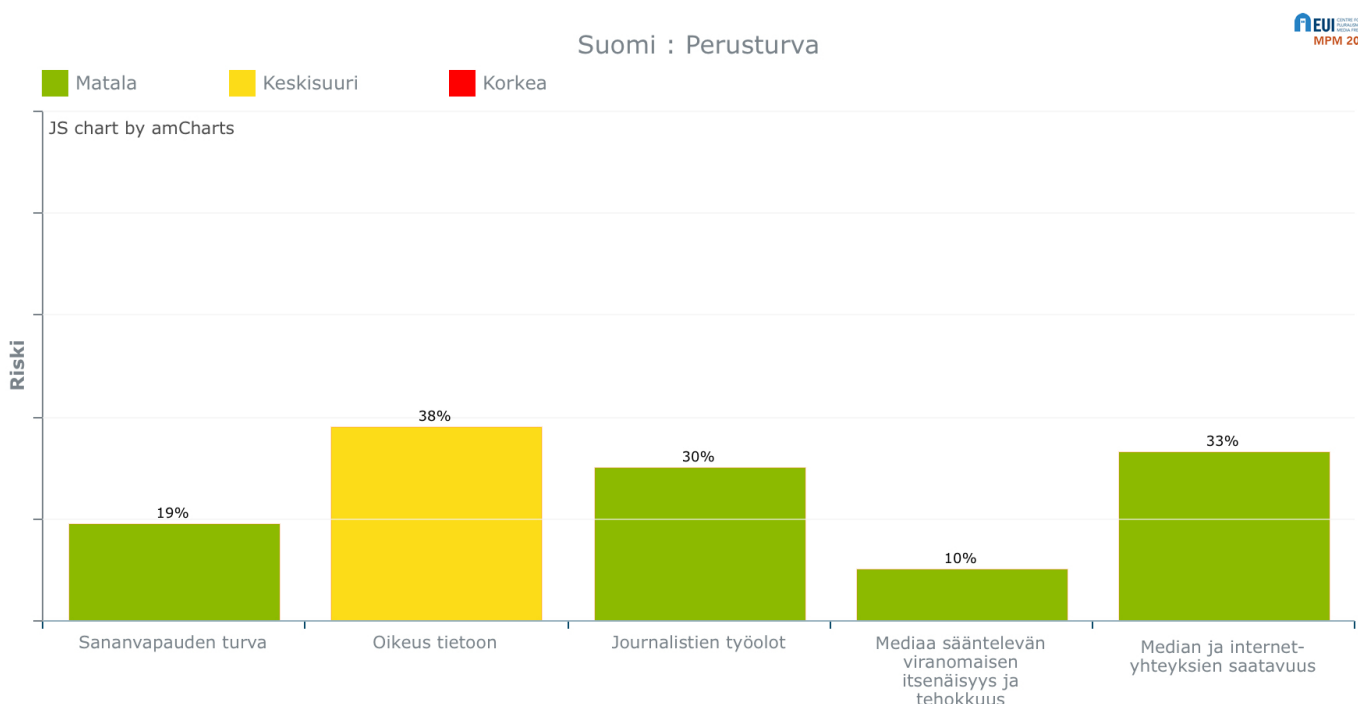
Poliittinen itsenäisyyden riski on 44 %, mikä tarkoittaa keskisuurta riskiä. Koko alueella riskiä nostava tekijä on pääsääntöisesti sääntelyn puute; eturistiriitoja tai median poliittista kontrollia ei säännellä; julkisen

ja kaupallisen median puolueettomuutta koskevat säännöt ovat puutteellisia; ja vaalikampanjoinnin läpinäkyvyyttä koskevat säännöt ovat suurpiirteisiä. Yleisradion itsenäisyyttä kuvaava indikaattori saavuttaa korkeimmat riskipisteet, pysyen kuitenkin selvästi keskisuuren riskin alueella. Riski juontuu Yleisradion nimitysmenettelyihin sisäänrakennetusta poliittisesta vaikutusvallasta. Käytännössä yksikään suurimmista media-alan yrityksistä tai Yleisradio ei ole poliittisessa kontrollissa, vaikka mikään laki ei sitä estäkään. Vaikka tilanne on kokonaisuudessaan hyvä, tilaa on myös parannuksille. Vain yksi indikaattoreista, Valtion tuki ja media-alan sääntely, jää juuri ja juuri matalalle riskitasolle. Valtion tuki media-alalle on perinteisesti ollut vaatimatonta, ja sitä voidaan pitää tietyntyyppisiä medioita poissulkevana. On myös merkkejä siitä, että itsesääntely ei ole täysin riittävä takaamaan toimituksellista itsenäisyyttä.

Kokonaisriski **Sosiaalisen osallisuuden** alueella on keskitasolla (44 %). Vähemmistöjen median käyttöä kuvaavan indikaattorin riskipisteet eivät ole muuttuneet MPM 2021 -raportista. Keskitason riski liittyy enimmäkseen muihin kuin lain tunnustamiin kansallisiin vähemmistöihin. Koko alueen huonoimman tuloksen saavuttaa, joskin hieman edellisestä raportista parantaen, Paikallinen ja alueellinen media. Alueen riskitaso on korkea: valtio ei tunnista paikallista mediaa eikä tue sitä erilaisten tukimuotojen kautta. Myös Naisten asemaa mediassa kuvaava indikaattori näyttää edistymistä, mikä kaiken kaikkiaan kertoo suhteellisen pienestä sukupuolten välisestä kuilusta yhteiskunnassa. Medialukutaitoa edistetään Suomessa laajasti poliittisella sekä käytännön tasolla, mistä johtuu edelleen erittäin matala riskitaso. Suojaa laittomalta ja haitalliselta puheelta kuvaava indikaattori ilmaisee keskitason riskiä, mikä tarkoittaa sitä, että toistaiseksi kyseisenlaisen viestinnän vaikutukset ovat olleet maltillisia, mutta valtiollisia sekä valtiosta riippumattomia aloitteita tarvitaan lisää.

3.1. Perusturva (26% - Matala riski)

”Perusturvaksi” nimetyn alueen indikaattorit kuvaavat nykyaikaiseen demokratiaan kuuluvan mediasääntelyn perustan kuntoa. Ne mittaavat mahdollisia riskejä usealla eri alueella, esimerkiksi sitä ovatko sananvapaus ja oikeus tietoon lailla turvattuja ja sitä noudatetaanko kyseisiä lakeja. Indikaattorit käsittelevät myös journalistien asemaa ja työympäristöä Suomessa, mediaa sääntelevien viranomaisten itsenäisyyttä ja toimivaltaa, sekä median ja internet-yhteyksien saatavuutta eri puolilla maata.

Suomen kokonaisriskitaso Perusturvan alueella on 26 prosenttia pysyen selvästi matalan riskitason alueella. Ainoastaan yksi indikaattoreista, Oikeus tietoon, yltää keskitason riskiin. Vuonna 2021 ei nähty sellaisia muutoksia, jotka olisivat vaikuttaneet varsinaiseen riskitasoon.

Yleisesti ottaen Suomi on vapaa ja turvallinen ympäristö journalisteille ja media-alan ammattilaisille. Sananvapaus on kirjattu perustuslakiin ja lainsäädäntö on kehittyntä ja linjassa kansainvälisten sopimusten kanssa. Laittomasta kajoamisesta näihin oikeuksiin ei ole merkkejä (Reporters Without Borders, 2021; Freedom House, 2021; Aarnio ym., 2020). Langettava tuomio kolmelle Helsingin Sanomien toimittajalle voi kuitenkin tuoda tilanteen uuteen valoon (ks. Mapping Media Freedom, 2021). Strategisten, häirintämielessä tehtyjen oikeusjuttujen nostamista estää laki: häviäjäpuoli maksaa voittajapuolen oikeudenkäyntikulut. Kuitenkin jos asianomistaja tuo oikeuteen perusteettoman jutun, hänet voidaan tuomita korvaamaan vastaajan oikeudenkäyntikulut, vaikka hän muodollisesti voittaisikin sen. **Sananvapauden turvaa** kuvaavan indikaattorin riskitaso (19 prosenttia) on koholla, koska jumalanpilkkua ja kunnianloukkaus ovat yhä kriminalisoituja, ja näistä jälkimmäisestä voidaan rangaista enintään kahden vuoden vankeustuomiolla (Rikoslaki, n.d.).

Oikeutta tietoon kuvaava indikaattori nousee keskisuureen riskitasoon (38 prosenttia). Vaikka lakiin on kirjattu kansalaisten laaja oikeus tietoon (Suomen perustuslaki 731/1999, 12 §), pääsyä viranomaisten dokumentteihin ja tietoon usein viivästytetään tai estetään kokonaan joko tahattoman tai tahallisen laittoman toiminnan seurauksena (esim. Hiltunen, 2019; Honkonen, 2021). Lisäksi Suomessa ei ole vielä säädetty yleistä, ilmiantajien suojelua koskevaa lainsäädäntöä.

Journalistien työolosuhteita kuvaava indikaattori jää matalaan riskitasoon (30 prosenttia). Lainsäädäntö takaa suomalaisille journalisteille suhteellisen turvalliset olot, ja ei valtio yleisesti ottaen puutu journalismiin. Lyhyesti ilmaistuna journalistina työskentelyä ei ole rajoitettu, ja jokainen kansalainen on oikeutettu lain takaamaan lähdesuojaan. Lisäksi toimittajien uhkaaminen heidän työnsä vuoksi on nyt siviilioikeuden sijasta julkisen syytteen alainen. Kuitenkin journalistien häirintä verkossa on kasvava huolenaihe, vaikka asiaan on pyritty puuttumaan lakimuutoksilla. Samaan aikaan journalistien ammattikuntaan on viime vuosina heijastunut mediayhtiöiden taloudellinen epävakaus. Koronapandemian vaikutus media-alaan ei ole ollut yhtä tuhoisa, kuin mitä se on ollut joihinkin muihin toimialoihin. Tästä johtuen työttömyysetuuksien ulottamista media-alan freelancereihin ei jatkettu määrääjän jälkeen.

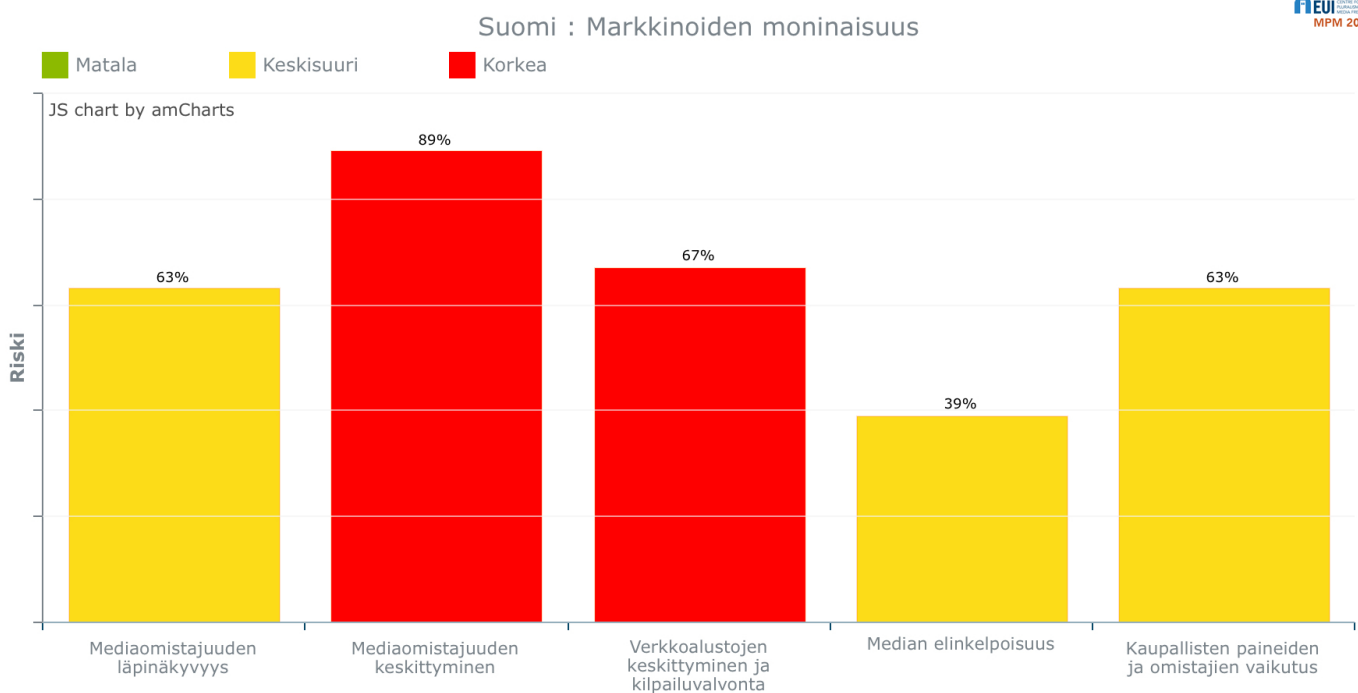
Mediaa sääntelevällä viranomaisella Liikenne- ja viestintävirastolla (Traficom) on rajallinen toimivalta median sääntelyyn (Laki Liikenne- ja viestintävirastosta 935/2018, 2 §). Näiden toimivaltuuksien väärinkäytöstä ei ole näyttöä: median sääntely Suomessa on reilua ja läpinäkyvää. **Mediaa sääntelevän viranomaisen tehokkuutta ja itsenäisyyttä** kuvaavan indikaattorin riskitaso (10 prosenttia) nousee ainoastaan kahdesta syystä: osa viraston budjetista on eduskunnan päätettävissä, ja viraston budjetti ei vaikuta olevan täysin riittävällä tasolla (Traficom, 2021). Näin ollen viraston suoritumista tulee seurata jatkossa tarkasti.

Median ja internetyhteyksien saatavuutta kuvaava indikaattori pysyy juuri keskitason riskirajan alapuolella, matalan riskin alueella (33 prosenttia). Väestön on laajalti mahdollista vastaanottaa Ylen radio- ja televisiolähetyksiä (Digita, 2022a, 2022b; Traficom, 2020), ja lähes jokaisella taloudella on jonkinlainen laajakaistayhteys (Euroopan komissio, 2021a). Keskimääräinen verkkoyhteyden nopeus on suhteellisen korkea (yli 55 Mb/s), ja palveluntarjoajat noudattavat verkkoneutraaliteetin periaatteita (esim. Aarnio ym., 2020). Melkein neljäsosalla väestöstä ei kuitenkaan ole saatavilla nopeaa (30 Mb/s tai nopeampi) internetyhteyttä. Riskitasoa nostaa myös verkkoliittymämarkkinoiden keskittyminen harvoille yhtiöille; neljä

suurinta yritystä hallitsee 98 prosenttia sektorista (Traficom, 2022a, 2022b).

3.2. Markkinoiden moninaisuus (64% - Keskisuuri riski)

”Markkinoiden moninaisuus” -alueen indikaattorit kuvaavat taloudellisia riskejä median moninaisuudelle. Ne liittyvät median omistajuuden keskittymiseen ja omistajatietojen avoimuuteen, media-alan taloudelliseen kannattavuuteen ja taloudellisista intresseistä johtuviin paineisiin. Kilpailun puutetta ja ulkoista moninaisuutta tarkastellaan erikseen uutismedian tuotannon ja alustapalveluiden (kuten sosiaalisen median) kannalta. Indikaattorit huomioivat sekä sektorikohtaisen että sektorirajat ylittävän keskittymisen, verkkomainonnan keskittymisen ja kilpailuvalvonnan tehokkuuden. Median elinkelpoisuutta arvioiva indikaattori perustuu alan työllistävyyden ja tulovirtojen kehitykseen suhteessa bruttokansantuotteeseen. Alueen viimeinen indikaattori arvioi niitä riskejä, joita omistajien tai mainostajien vaikutus saattaa aiheuttaa toimitustyön itsenäisyydelle.

Mediamarkkinoiden monimuotoisuus -osa-alueen kokonaisriskitaso on 64 prosenttia, mikä merkitsee keskisuurta riskitasoa. Edellisestä raportointikaudesta Suomen riskitaso laski 10 prosenttiyksikköä korkeasta riskistä keskisuureen riskiin. Tämä on seurausta kahdesta tekijästä: mediaomistajuuden läpinäkyvyyttä koskevista lakimuutoksista sekä media-alan (ainakin osittaisesta) toipumisesta koronapandemian aiheuttamasta romahduksesta.

Mediaomistajuuden läpinäkyvyyttä kuvaava indikaattori ylittää keskisuureen riskitasoon (63 prosenttia). Edellisellä raportointikaudella Suomen riskitaso ylsi 75 prosenttiin indikoiden korkeaa riskiä. Positiivista on se, että yleinen yritysten omistajuutta koskeva julkisuussäätely koskee myös media-alaa. Sen lisäksi MPM 2022 raportointikauden alussa mediaomistajuuden läpinäkyvyyttä parannettiin lainsäädännöllä: Muutokset sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin 917/2014 tulivat voimaan 1. tammikuuta 2021 asettaen Suomen lainsäädännön linjaan audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin (AVMSD) 5 artiklan 2 kohdan kanssa. Uudistetun lain 4 a §:n nojalla audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoajien on nyt ilmoitettava omistusrakenteensa. Audiovisuaalisen median lainopillinen määritelmä (917/2014 3 §:n 2 momentti) kattaa antenni- ja kaapelitelevisiosta sekä erilaiset online-suoratoistopalvelut (sekä ilmaiset että

tilauspalvelut). Muutoksen tarjoama avoimuuden taso voidaan kuitenkin kyseenalaistaa: laki edellyttää tietoa "omistusrakenteesta", mutta hallituksen lakia koskevassa esityksessä (HE 98/2020 vp) täsmennetään, että henkilötietoja (kuten nimiä) ei pitäisi julkaista. Mediatyhtiöiden on myös mahdollista ja laillista piilottaa niiden todelliset edunsaajat ulkomaisten holding-yhtiöiden kautta. Vaikka omistajatiedot ovat periaatteessa kaikille avoimia, tiedon hankkiminen on käytännössä liian vaivalloista maallikolle. Useimmat suuret mediatyhtiöt ovat vapaaehtoisesti avoimia omistajistaan, mutta toiset jättävät läpinäkyvyydessä toivomisen varaa (Ala-Fossi ym., 2018).

Uutismedian keskittyminen on Suomessa erittäin suurta, ja tämä indikaattori tuottaa korkean (89 prosentin) riskitason tuloksen. Tällä hetkellä kaikki suomalaiset mediasektorit ovat joko erittäin tai keskitasoisesti keskittyneitä. Ainoa raportointikausien MPM 2021 ja MPM 2022 välissä tapahtunut merkittävä muutos oli neljän suurimman audiovisuaalisen median omistajan yhteenlasketun markkinaosuuden kuuden prosenttiyksikön lasku. Tämä oli seurausta tilausvideopalveluiden markkinaosuuden kasvusta. Lainsäädäntö ei aseteta yksiselitteisiä rajoituksia omistuskeskittymille, vaikka Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi puuttua suuryritysten fuusioihin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei voi puuttua markkinoiden keskittymiseen, joka johtuu alalta poistuvista yrityksistä tai pienten yritysten sulautumisista. Myös median sektorirajat ylittävä keskittyminen on suurta, vaikkakaan ei niin vakavasti kuin yksittäisillä sektoreilla. Kattavaa tietoa online-mediemarkkinoiden keskittymisestä ei ole saatavilla, mutta suosituimmat suomalaiselle yleisölle suunnatut verkkosivustot ovat vain muutaman monimediatahtiön omistuksessa.

Verkkoalustojen keskittymistä ja kilpailun valvontaa kuvaava indikaattori saavuttaa korkean riskitason (67 prosenttia). Hyvänä puolena vain pieni osa suomalaisista käyttää verkkosisältöä välikäsien, kuten sosiaalisen median ja uutisaggregaattien, kautta. Tämä rajoittaa välikäsien mahdollisuutta suodattaa sisältöä. Kuten perinteisten tiedotusvälineiden kohdalla, verkkomarkkinat näyttävät olevan erittäin keskittyneitä, eikä Kilpailu- ja kuluttajavirastolla ole riittävästi valmiuksia hillitä keskittymistä. Riskitasoa nostaa myös julkisen palvelun mediatyhtiö Yleisradio: ei ole olemassa tehokasta mekanismia, joka säätäisi Yleisradion rahoitusta estääkseen sitä heikentämästä kaupallista mediaa. Yleisradiosta annettuun lakiin on kuitenkin odotettavissa muutoksia kesällä 2022 (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2022). Muutosten tarkoituksena on käytännössä rajoittaa Yleisradion verkkopalveluja. Suomi ei ole toistaiseksi ottanut käyttöön digiveroa eikä direktiiviä 2019/790, mikä toisi muutoksia tekijänoikeuslakiin ja vahvistaisi kilpailua.

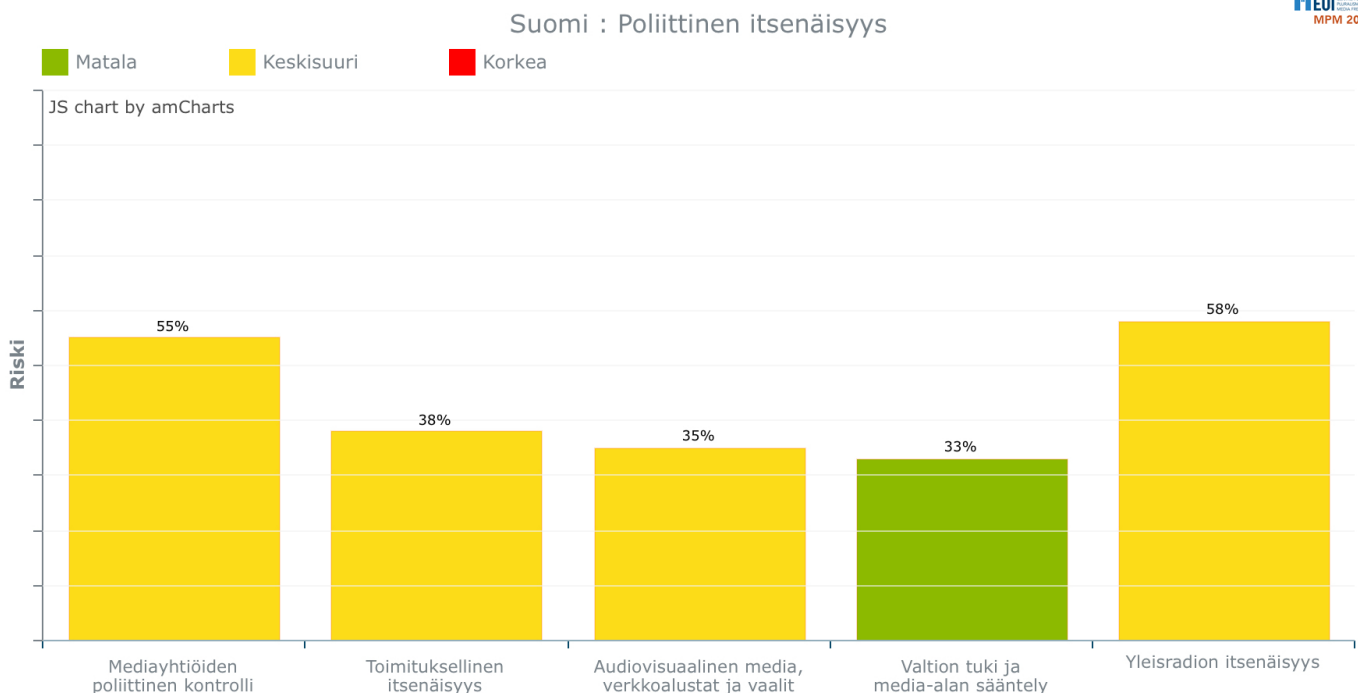
Median elinkelpoisuutta kuvaava indikaattori tuottaa keskisuuren (39 prosenttia) riskin, mikä on huomattava parannus edellisestä raportointikaudesta. Muutos on seurausta media-alan toipumisesta vuoden 2020 pandemian aiheuttamasta jyrkästä laskusta. Mainostulot kasvoivat lähes jokaisella mediasektorilla (+1:stä +18 prosenttiin vuonna 2021 verrattuna vuoteen 2020, poislukien elokuva- ja aikakauslehtimarkkinat). Perinteisen median kohdalla printtimainonta kasvoi vähiten, kun taas radiomainonta kasvoi eniten (Kantar, 2022). Digitaalisen natiivi- ja paikallismedian alojen tietojen puuttuminen on ongelma: näiden alojen kehitystä (tai taantumista) on mahdotonta seurata. Vuoden 2021 positiivisen käänteen pääajuri oli verkkomainonta, mikä kasvoi eniten, 21 prosenttia (Kantar, 2022). Sanomalehdille vuoden 2021 positiivinen käänne näyttäytyy lähinnä paluuna pandemiaa edeltäneeseen kehitykseen, ei niinkään korjauksena pitkän aikavälin laskutrendiin. Erityisesti mainostuloista riippuvaiset paikallis- ja kaupunkilehdet kärsivät pahoin koronapandemiasta. Positiivista kuitenkin on, että mediatyhtiöt panostavat uusien tulovirtojen etsimiseen ja asiakaspysyvyyteen. Suomi on tarjonnut jonkin verran tukea kamppailevalle mediateollisuudelle sekä ennen koronapandemiaa että sen aikana vuoden 2020 kertaluonteisen tukipaketin muodossa. Kaiken kaikkiaan valtion tuki on ollut niukkaa, ja ilmeinen tarve pysyväle tukimekanismille on tunnustettu (Wirén ym., 2021). Kuitenkin sekä hallituksen tukipaketti että pysyvä mediatuki jätettiin pois valtion vuoden 2022 budjetista vedoten heikkoon taloustilanteeseen.

(Virranta, 2021). Siitä huolimatta näkyvissä on positiivisen kehityksen merkkejä, sillä kokonaisuudessaan raportointijaksolla mainostulot ylittivät hieman vuoden 2019 tason (Kantar, 2022). Tämä heijastuu positiivisesti journalistien työllisyysasteeseen: usean vuoden jälkeen sanomalehtiketjut aloittivat jälleen rekrytoinnit (Arola, 2021).

Kaupallisten paineiden ja omistajien vaikutusvaltaa toimitukselliseen aineistoon kuvaava indikaattori saavuttaa keskisuuren (63 prosenttia) riskitason. Riskiä nostaa lähinnä sääntelyn puuttuminen tai epäselvyys. Laki ei kiellä kaupallista tai poliittista vaikuttamista toimittajien palkkaamiseen, vaikkakin yleistä syrjinnän vastaista lainsäädäntöä sovelletaan. Mitkään ohjeet tai säännökset eivät kiellä toimittajia työskentelemästä samanaikaisesti mainonnassa, eivätkä advertoriaalit ole kiellettyjä. Vaikka kokonaan uutisina esitetyt mainokset ovat kiellettyjä, ne ovat kasvava huolenaihe, jota nykyinen sääntely ei täysin kata. Journalistien ohjeet määräävät toimittajat vastustamaan ulkopuolisia vaikutusyrityksiä, ja toimittajat kunnioittavat suurelta osin tätä velvollisuutta. Nämä ohjeet eivät kuitenkaan kaikissa tapauksissa kykene tehokkaasti estämään kaupallista painetta, mikä on kasvava ongelma erityisesti vahvasti mainostuloista riippuvaisissa paikallislehdissä (Hiltunen, 2020).

3.3. Poliittinen itsenäisyys (44% - Keskisuuri riski)

”Poliittisen riippumattomuuden” alueen indikaattorit kuvaavat sääntely- ja itsesääntelytoimenpiteiden olemassaoloa ja tehokkuutta uutisten tuottamiseen, jakeluun ja saatavuuteen kohdistuvaa poliittista puolueellisuutta ja poliittisia vaikutuksia vastaan. Alue pyrkii arvioimaan valtion ja yleisemmin poliittisen vallan vaikutusta mediamarkkinoiden toimintaan ja Yleisradion riippumattomuuteen. Lisäksi alue käsittelee (itse)sääntelyn olemassaoloa ja sitä, kuinka tehokkaasti se turvaa poliittisesti monipuolisten sisältöjen saatavuuden ja toimituksellisen riippumattomuuden, erityisesti vaalien aikaan.

Suomen kokonaisriskitaso Poliittisen riippumattomuuden osa-alueella on 44 prosenttia – keskisuuri riskitaso. Ainoastaan yksi indikaattoreista, Valtion tuki ja media-alan sääntely, pysyy keskisuuren riskitason alapuolella. Kokonaistilanne on säilynyt käytännössä muuttumattomana edellisestä raportointikaudesta MPM 2021.

Median poliittista riippumattomuutta kuvaava indikaattori saavuttaa keskisuuren riskitason (55 prosenttia). Riski juontuu melkein kokonaan sääntelyn puuttumisesta: mikään laki ei estä poliittista vaikutusvaltaa mediaan. Mikään alan johtavista tiedotusvälineistä ei kuitenkaan ole poliittisessa hallinnassa. Riskitaso nousee hieman myös verkkomediaa koskevien tietojen puutteen vuoksi. Vaikka verkkomedian poliittinen hallinta ei näytä olevan ongelma, asian tarkka tilanne (esim. pienten, poliittisesti sitoutuneiden verkkosivustojen kokonaiskulutus) on epäselvä.

Toimituksellista itsenäisyyttä kuvaava indikaattori tuottaa Suomelle keskisuuren riskitason (38 prosenttia). Huolimatta toimituksellisen itsenäisyyden pyhyyden vahvistavista Journalistien itsesääntelyohjeista, journalistit kohtaavat jonkinasteista poliittista painostusta, ja sillä onnistutaan toisinaan vaikuttamaan toimitukselliseen päätöksentekoon. Edellä mainittu riskitaso on laskettu varovaisuusperiaatetta noudattaen, ja kaikkia poliittisen vaikuttamisen yrityksiä kohdellaan riskiä lisäävänä tekijänä. Kaikki Suomen asiantuntijaryhmän jäsenet yhtyivät tutkijaryhmän arvioon. Asiantuntijaryhmän lisäkommentit viittaavat siihen, että asia on kasvava huolenaihe kuntatasolla (erityisesti yhdistettynä taloudelliseen painostukseen), sekä erityisen yleistä pienemmissä paikallislehdissä. Aikaisempi paikallis- ja päivälehtien päätoimittajille suunnattu tutkimus tukee arviota: kyselyn vastaajista 81,5 prosenttia ilmoitti joutuneensa kuntapäätäjien vaikutusyritysten kohteeksi (News Media Finland, 2020). Toistaiseksi Journalistien itsesääntelyohjeet sekä keskimäärin vahva ammattilypeys pitävät riskin keskitason riskin alatasolla.

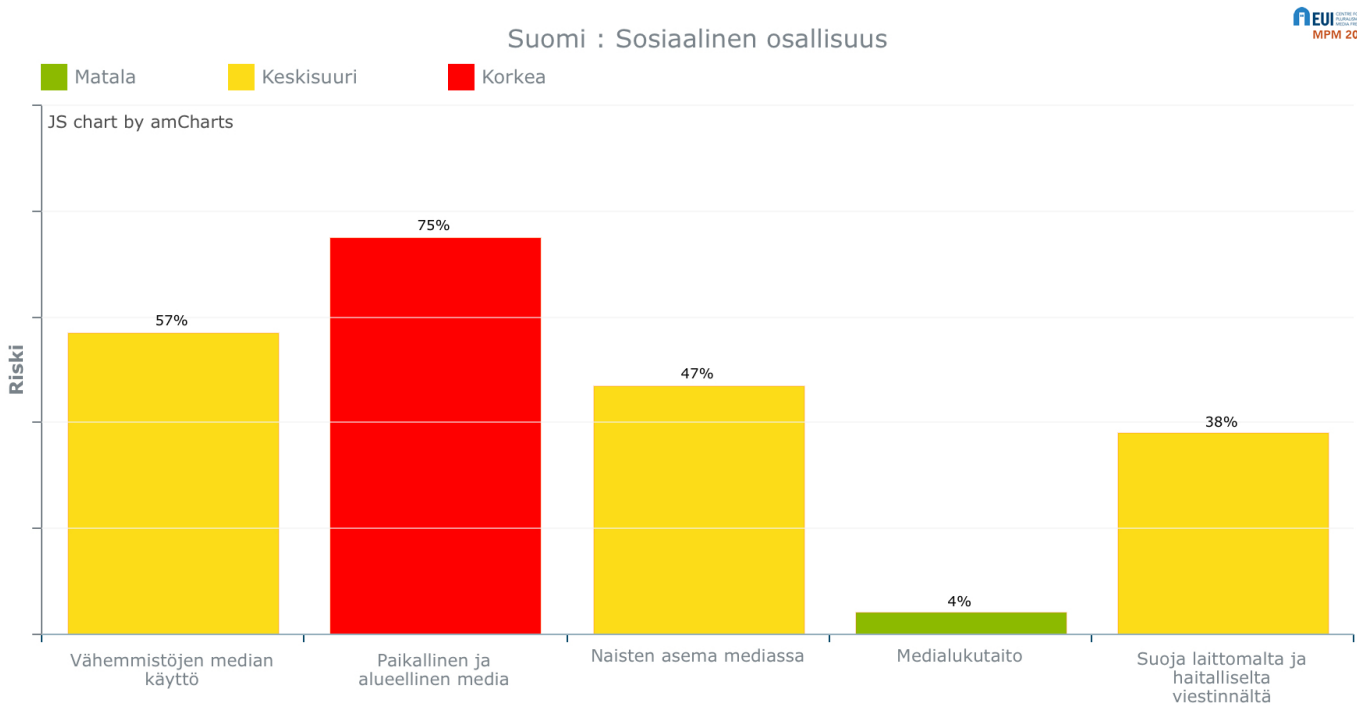
Audiovisuaalista mediaa, verkkoalustoja ja vaaleja käsittelevä indikaattori tuottaa keskisuuren riskitason (35 prosenttia). Vaaleihin liittyvästä poliittisesta puolueellisuudesta yksityisessä mediassa tai Yleisradiossa ei ole olemassa vakuuttavia todisteita (esim. Borg, Kestilä-Kekkonen ja Wass, 2020). Suomessa on voimassa lainsäädäntö, jonka tarkoituksena on tehdä poliittisesta mainonnasta läpinäkyvää. Ei myöskään ole viitteitä siitä, että verkkoalustat toimisivat vastoin ilmoittamiaan käytänteitä. Facebookin ylläpitämää mainoskirjastoa selaamalla näyttää siltä, että käytännössä poliittinen mainonta on avoimesti merkitty. Riskitasoa kasvattaa sellaisen lainsäädännön puute, joka tosiasiallisesti pakottaisi tiedotusvälineet tarjoamaan foorumin kaikille poliittisille ehdokkaille. Yleisradiolla on rajattu oikeudellinen velvollisuus kohdella poliittisia puolueita tasavertaisesti, mutta tämän velvoitteen toteutumista on vaikea valvoa. Lisäksi poliittiset ehdokkaat ja puolueet ovat melko läpinäkymättömiä kampanjarahoituksestaan ja sen käytöstä, mikä sekkin kasvattaa riskiä. Tutkimusaukoista ja datan puuttumisesta huolimatta (esim. ei tutkimusta 2021 kunnallisvaaleista tai dataa kaupallisten audiovisuaalisen median yritysten mainosmyynnin käytännöistä), voi Suomen arvioitua (keskisuuri-matala) riskitasoa pitää uskottavana. Tämä arvio perustuu aiempiin tutkimuksiin ja selvityksiin sekä asiantuntijaryhmän kommentteihin.

Valtion tukea ja media-alan sääntelyä kuvaava indikaattori saavuttaa 33 prosentin riskitason, joka jää matalan ja keskisuuren riskitason rajalle. Median sääntelyn ja mahdollisten interventioiden puitteet ovat pääosin oikeudenmukaiset ja läpinäkyvät. Sääntelyn kannalta valtion mainosostojen tarkkailun puuttuminen on riskitekijä – näistä mainosmenoista ei kerätä kattavaa tietoa. Lisäksi valtion mediatukien (vaikkakin niukkojen) jakamisen kriteerejä voidaan pitää poissulkevinä esimerkiksi tiettyjä kieliä kohtaan. Vuonna 2020 vastauksena koronapandemiaan hallitus myönsi 7,5 miljoonaa euroa jaettavaksi journalismia tuottaville yrityksille yleisten taloudellisten kriteerien perusteella (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2020b). Kertaluonteisen tukipaketin lisäksi ryhmä Liikenne- ja viestintäministeriön nimeämiä media-alan edustajia ja asiantuntijoita on ehdottanut pysyviä mekanismeja journalismin tukemiseksi (Wirén ym., 2021). Mekanismit kuitenkin jätettiin pois valtion vuoden 2022 budjetista heikkoon taloustilanteeseen vedoten (Virranta, 2021).

Ylen johdon itsenäisyyttä koskeva indikaattori saavuttaa keskiuuren (58 prosentin) riskitason. Riskitasoa nostaa Yleisradion ylimmän johdon nimitysmenettely: sen hallintoneuvoston nimittää eduskunta, perinteisesti kansanedustajien keskuudesta (vaikkakaan laki ei sitä edellytä). Poliittinen vaikutusvalta on siten sisäänrakennettu järjestelmään. Tästä huolimatta poliitikkojen johtama neuvosto perinteisesti pidättäytyy puuttumasta toimituksellisiin päätöksiin, koska sen oikeudellinen mandaatti (joka tosin on paikoin epämääräinen) keskittyy strategiaan päätöksiin ja valvontaan. Myönteistä on, että Yleisradion rahoitus on riittävää ja vakaata. Samaan aikaan Yleisradion on kuitenkin väitetty ylittävän sille määrättyjen tehtävien rajat, erityisesti verkossa (Euroopan komissio, 2021b). Yleisradiosta annetun lain (1380/1993) 7 §:n muutokset tulivat eduskunnan käsittelyyn joulukuussa 2021, ja ne hyväksyttiin maaliskuussa 2022. Tavoitteena on linkittää Yleisradion julkaisema tekstipohjainen verkkosisältö tiiviimmin sen ääni- tai kuvasisältölähetyksiin, mikä käytännössä rajoittaa Ylen tekstipohjaisten sisältöjen tarjontaa. Lakimuutosten toivotaan selkeyttävän nykyistä sääntelyä kaupallisen median toimintaympäristön osalta (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2022).

3.4. Sosiaalinen osallisuus (44% - Keskiuuri riski)

Sosiaalisen osallisuuden alue keskittyy tiettyjen yhteiskuntaryhmien näkyvyyteen mediassa ja heille tarjolla oleviin sisältöihin. Tällaisia ryhmiä ovat etniset vähemmistöt, paikalliset ja alueelliset yhteisöt, naiset ja aistivammaiset. Siinä tarkastellaan myös medialukutaitoa, digitaaliset taidot mukaan luettuna. Lisäksi se kattaa digitaalisten teknologioiden käytöstä aiheutuvat uudet haasteet, jotka liittyvät Suojaan laitonta ja haitallista puhetta.

Suomen kokonaisriskitaso sosiaalisen osallisuuden osa-alueella on 44 prosenttia, toisin sanoen riski on keskiuuri. Indikaattorikohtaiset riskitasot vaihtelevat kuitenkin matalasta korkeaan. Laajassa kuvassa alueen riskitaso ei ole muuttunut edellisestä tiedonkeruujaksosta. Joitain paikallisia muutoksia on tapahtunut lisäten riskiä joissain indikaattoreissa mutta vähentäen toisissa.

Vähemmistöjen median käyttöä kuvaava indikaattori tuottaa keskiuuren riskitason (57 prosenttia). Lain tunnustamat kansalliset vähemmistöt ovat melko hyvässä asemassa, kun taas kokonaisuudessaan media ei täysin heijasta yhteiskuntaa. Yleisradio palvelee kansallisia vähemmistöjä, suomenruotsalaisia ja

saamelaisia, suhteellisen hyvin lähetyksessä mitattuna; Yleisradio kattaa kansalliset vähemmistöt, ja saatavilla olevan mediasisällön määrä on suhteessa vähemmistöjen kokoon (Laki Yleisradio Oy:stä 1380/1993, 7 §). Muita vähemmistöryhmiä ei palvele tehokkaasti Yleisradio eikä yksityinen media. Koronapandemia toi tilanteeseen vain väliaikaisia parannuksia, kun Yleisradio alkoi tuottaa pandemiaan liittyviä uutisia muilla vähemmistökielillä verkkosivuillaan ja sosiaalisessa mediassa, mutta tämä aloite loppui toukokuussa 2021. Kaiken kaikkiaan muita vähemmistöjä kuin venäjän- tai englanninkielisiä palvelee ainoastaan Yleisradion verkkosivujen tai sosiaalisen median kautta. Suomessa on lainsäädäntö, jonka tarkoituksena on tarjota vammaisille pääsy mediaan, ja nämä säännökset pannaan täytäntöön kattavasti. Näiden palvelujen saatavuudessa, käytettävyydessä ja laadussa on kuitenkin edelleen joitain puutteita. Kyseiseen lainsäädäntöön tehtyjä muutoksia astui voimaan 1. tammikuuta 2021 (Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta 1207/2020), ja ne paransivat tekstitysten ja äänitekstityksen saatavuutta tilausvideopalveluissa. Muutoksilla myös myönnettiin sääntelyviranomaisille on enemmän valtuuksia asetuksen täytäntöönpanoon, ja lakiin lisättiin määräys tekstitysten on riittävästä laadusta (Laki sähköisen viestinnän palveluista 917/2014, 211 §). Raportin kirjoittamisen aikaan vuoden 2022 alussa EU:n saavutettavuuslainsäädäntöä ollaan tuomassa osaksi kansallista lainsäädäntöä. Uusi laki parantaisi median saavutettavuutta vammaisille monin tavoin, mutta digitaaliset sanomalehdet jäisivät edelleen saavutettavuuslainsäädännön ulkopuolelle. Saavutettavuuslainsäädäntö on kaiken kaikkiaan melko kattava ja se kehittyi asteittain, mutta sen laajuudessa ja käytäntöönpanossa on edelleen merkittäviä puutteita.

Paikallisten/alueellisten yhteisöjen pääsy mediaan ja kansalaismediaan on Suomessa korkealla riskitasolla ja saavuttaa 75 prosentin riskin. Riski on hieman alhaisempi kuin MPM 2021:ssä, mikä johtuu ainoastaan muutoksista laskutavassa, ei varsinaisista muutoksista käytännön tasolla. Paikallinen, alueellinen ja kansalaismedia ovat läsnä osassa maata, kun taas monet yhteisöt ja alueet (määritelmästä riippuen) ovat vailla omaa mediaa. Valtio ei tue näitä mediatyyppejä rahallisesti tai suojaavan lainsäädännön kautta. Sen vuoksi ala on alikehittynyt ja isolta osin Yleisradioyhtiön harteilla. Yleisradion 24 paikallistoimitusta edustavat kattavasti tärkeimpiä kieliryhmiä, vaikka laki ei siihen suoraan velvoita. Selkeä tarve yhteisömedian tukemiseksi onkin tunnustettu (Wirén ym., 2021). Muutosta tähän ei kuitenkaan ole näkyvissä lähitulevaisuudessa.

Naisten asemaa mediassa kuvaava indikaattori saavuttaa keskisuuren (47 prosenttia) riskitason. Tämä on 15 prosenttiyksikköä vähemmän kuin MPM 2021 raportointikaudella johtuen naisten hieman parantuneesta edustuksesta mediasisällöissä ja johtavissa asemissa. Naiset ovat edelleen aliedustettuina useimpien media-yhtiöiden johdossa, joskaan eivät paljoa. Yleisradio näyttää hyvää esimerkkiä: sillä on kattava sukupuolten välinen tasa-arvostrategia ja sen johtokuntien sukupuolijakauma on tasainen. Ajankohtaista tutkimusta sukupuolten representaatiosta mediassa on vähän. Reuters-instituutin Suomen 2021 maaraportissa kuitenkin havaittiin miesten ja naisten välillä hyvin vähän eroa siinä, pitivätkö kyselyyn vastaajat oman sukupuolensa läsnäoloa ja edustusta uutisissa riittävänä ja oikeudenmukaisena (Reunanen ym., 2021). Sukupuolten tasa-arvoa uutisissa voidaan pitää suhteellisen hyvänä Suomessa, ja se heijastaa yleistä sukupuolten välistä kuilua yhteiskunnassa (Djerf-Pierre, 2020).

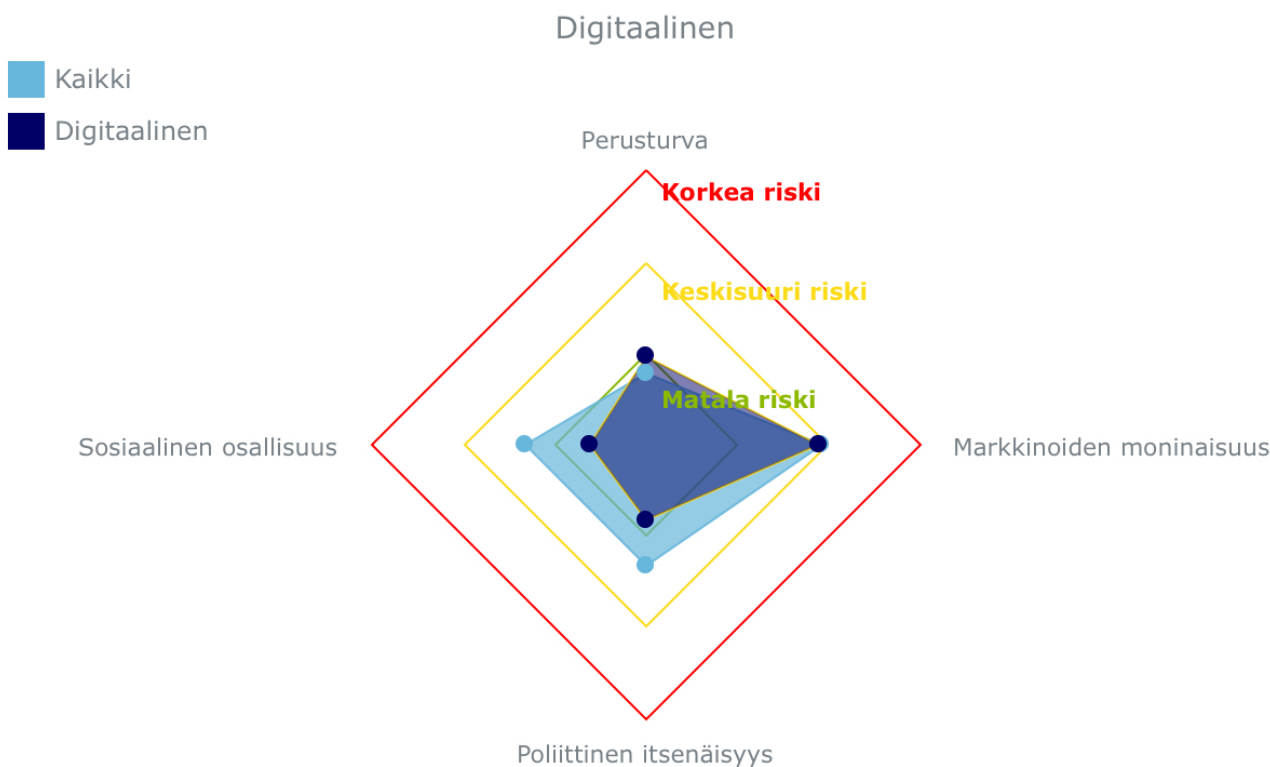
Medialukutaito kuvaava indikaattori on pysynyt muuttumattomana edelliseltä raportointikaudelta jäaden edelleen matalalle (4 prosentin) riskitasolle. Suomessa medialukutaito on yleisesti ottaen huomioitu hyvin. Vuonna 2019 julkaistut kansalliset mediakasvatuslinjaukset huomioivat nyt ensimmäisen kerran medialukutaidon tärkeyden kaikissa ikäryhmissä (ks. Salomaa & Palsa, 2019). Medialukutaidon edistäminen on Suomessa erityisen aktiivista kouluissa, mutta sitä on saatavilla myös oppilaitosten ulkopuolella, jolloin se on myös aikuisten ja vanhusten ulottuvilla. Yli kolmella neljänneksellä suomalaisista on perustason tai perustasoa paremmat digitaaliset taidot (Eurostat, 2022). Tulosten parantamiseksi kansallisia

mediakasvatuslinjauksia tulisi edelleen laajentaa ja tarkentaa sen osalta, kuinka edistää medialukutaitoa ikäihmisten keskuudessa (Rivinen, 2021).

Toimia laitonta ja haitallista puhetta vastaan kuvaava indikaattori nousee keskitason (38 prosentin) riskin tasolle, mikä tarkoittaa 7 prosenttiyksikön nousua edelliseltä MPM 2021 raportointikaudelta. Disinformaatiota ei Suomessa tavata laajassa mittakaavassa (Horowitz ym., 2021). Se on siitä huolimatta kasvava huolenaihe. Tähän mennessä journalismin itsesääntely sekä valtion toimet disinformaation torjumiseksi ovat olleet suhteellisen tehokkaita. Kuitenkin kansalaisyhteiskunta on jäänyt toimissa jälkeen joitain aloitteita lukuun ottamatta. Valtioneuvoston syyskuussa 2021 julkaistu puolustusselonteko osoittaa, että informaatiopuolustuksesta on tullut entistä kriittisempi osa kansallista puolustusta ja osa Suomen puolustusvoimien normaalia toimintaa (Valtioneuvosto, 2021b). Tulevaisuudessa suunniteltu rikoslain 6 luvun 5 §:n täydentäminen säätäisi sukupuoleen perustuvan vaikuttimen yhdeksi rikoksen koventamisperusteista, mikä osaltaan vaikuttaisi myös sukupuolittuneeseen vihapuheeseen (Oikeusministeriö, 2021). Lisäresurssien ja -valtuuksien myöntäminen viranomaisille disinformaation ja vihapuheen torjumiseksi kuitenkin tarkoittaa, että perustellun ennaltaehkäisyn ja sananvapauden rajoittamisen välistä rajaa, ja sen mahdollista liudentumista, on seurattava tarkasti.

4. Moninaisuus verkkoympäristössä: arvio riskeistä

Suomi : Median moninaisuuden riskialueet

JS chart by amCharts

CEMI
CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
MEDIA FREEDOM
MPM 2022

Perusturvan osa-alue sisältää kuusi digitaalisia riskejä mittaavaa alaindikaattoria, ja niiden tulokset ovat ristiriitaiset. Hyvänä puolena on, että Suomessa digitaalista mediaa koskeva lainsäädäntö ja sääntely ovat ajan tasalla kansainvälisen kehityksen kanssa (esim. GDPR:n ja verkkoneutraliteetin suhteen). Suurimmalla osalla suomalaisista kotitalouksista on laajakaistayhteys, ja sellainen on lähes kaikkien kotitalouksien saatavilla. Huonona puolena on, että nopeita yhteyksiä (30 Mb/s ja nopeammat) ei ole tarjolla melkein neljännekselle kotitalouksista. Aiemmat poliittiset päätökset ovat suosineet matkapuhelinyhteyksien kehittämistä lankaverkkojen sijaan. Tämä linja on parantanut edullisten (mobiili)laajakaistayhteyksien saatavuutta, mutta heikentänyt nopeiden (kaapeli)yhteyksien saatavuutta.

Sananvapautta säännellään samalla tavalla verkossa kuin muuallakin. Sääntely käsittää edelleen kriminalisoidut kunnianloukkauksen (Rikoslaki 39/1889, 24 luku 9 §) ja jumalanpilkan (Rikoslaki 39/1889, 17 luku 10 §), joista voidaan tuomita koviakin rangaistuksia. Tämä liittyy toiseen lainsäädäntökysymykseen: viranomaisten mahdollisuuteen hankkia tietoliikennetietoja palveluntarjoajilta tutkiakseen suhteellisen vähäistä rikkomusta, törkeää kunnianloukkausta. Tarkalleen ottaen poliisi voi hankkia tietoliikennetiedot, jos epäilty rikos on tapahtunut verkossa ja siitä seuraa vähintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tämä määrätään Pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 6 §:n 2 momentissa. Törkeästä kunnianloukkauksesta voidaan määrätä kahden vuoden vankeusrangaistukseen, mikä mahdollistaa verkkoliikennetietojen hankkimisen poliisitutinnan aikana. Vuodesta 2019 alkaen tapahtuneet muutokset liudassa tietosuoja-, yksityisyys- ja poliisilakeja ovat laajentaneet viranomaisten toimivaltaa rikostutkinnassa ja rikosten ennaltaehkäisyssä (Valtioneuvosto, 2021a). Tällä hetkellä on kuitenkin mahdotonta arvioida tiedustelulainsäädännön suojissa tapahtuvien toimien oikeasuhteisuutta, sillä tiedustelutoimien laajuutta ei raportoida julkisesti (Electronic Frontier Finland, 2021). Kuitenkin viranomaisten tulee raportoida tietosuojavaltuutetulle kaikki tiedustelumenetelmiä koskevat päätökset (Valtioneuvosto, 2021c).

Yleisen kehityssuunnan mukaisesti toimittajat joutuvat yhä useammin verkossa tapahtuvan häirinnän, enimmäkseen uhkailun ja mustamaalauksen, kohteeksi. Henkilökohtaiset hyökkäykset sosiaalisessa mediassa ja muilla digitaalisilla alustoilla ovat mahdollisesti edelleen yleistymässä (Hiltunen, 2021). Tilastollisesti miehet ja naiset kokevat karkeasti ottaen saman verran häirintää, joskin naisjournalistit ilmoittivat kokevansa enemmän henkistä painetta ja itsesensuuria sekä vähemmän luottamusta työnantajan kykyyn vastustaa ulkoista painetta (Hiltunen & Suuronen, 2020). Vakavat toimittajien digitaalista turvallisuutta uhkaavat hyökkäykset, kuten hakkerointi, näyttävät yhä olevan harvinaisia. Suomen valtio ei näytä olevan vastuussa digitaalisten oikeuksien loukkaamisesta - syylliset ovat useimmiten yksityishenkilöitä tai joissain tapauksissa vieras valtio.

Mediamarkkinoiden monimuotoisuuden osa-alue sisältää 11 digitaalista riskiä kuvaavaa alaindikaattoria, joihin kuuluu digitaalista riskiä mittaavia muuttujia. Tarvittavien tietojen puute vaikuttaa edelleen negatiivisesti Suomen riskiarvioon. Saatavilla oleva vähäinen tieto viittaa lähinnä riskeihin, mutta pitää sisällään myös joitain myönteisiä seikkoja.

Kansallinen lainsäädäntö on edelleen melko riittämätön digitaalisen uutismedian avoimuusvaatimuksissa. Laki edellyttää nyt audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoajien julkistavan omistusrakenteensa, joten se kattaa vain osan digitaalisen uutismedian toimialasta. Lain dokumentaatiossa määrätään myös, että henkilötietoja, kuten nimiä tai osoitteita, ei saa julkistaa. Useimmat digitaaliset uutismediat julkaisevat edelleen jonkinlaisia omistustietoja, joko vapaaehtoisesti tai yleisen avoimuuslainsäädännön vaatimusten mukaan.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi puuttua mainostamiseen liittyviin väärinkäytöksiin ja monopolistiseen kehitykseen sekä online- että offline-ympäristöissä. Tämä toimivalta jää valitettavasti kuitenkin osittain teoreettiselle tasolle, koska Kilpailu- ja kuluttajaviraston keinot globaaleja digitaalisia monopoleja, kuten Googlea ja Facebookia, vastaan ovat vähäiset. Suomi ei myöskään ole toistaiseksi ottanut käyttöön digiveroa tai soveltanut direktiiviä 2019/790, jonka tarkoituksena on vahvistaa tekijöiden oikeuksia suhteessa digitaalisiin alustoihin. Suomi on kuitenkin ottamassa direktiivin käyttöön, ja lakimuutosten odotetaan tulevan voimaan 2023.

Positiivista on, että suomalaiset silti haluavat mieluummin käyttää online-uutismediaa suoraan kuin sosiaalisen median tai hakukoneiden kautta. Näin kansalaiset pystyvät paremmin hallitsemaan omaa uutisten kulutustaan. Suurin osa suomalaisista sanomalehdistä luottaa nykyään tilausmaksutuloihin sekä painetussa muodossa että verkossa. Mainostulojen laskiessa yleisön brändiuskollisuus onkin tärkeää sanomalehtien kannattavuudelle. Mainostulojen varassa olevat ilmaisjakelulehdet, iltapäivälehtien verkkosivut ja radio- ja televisiotoiminta ovat siten alttiimpia markkinoiden vaihteluille. Yhä keskittyvällä uutismediasektorilla osa yrityksistä etsii aktiivisesti uusia tulonlähteitä tai laajentaa tarjontaansa palvelukseen asiakkaitaan paremmin ja houkutellessaan uusia.

Verkossa tapahtuva piilomainonta on pitkään huomioitu kasvavaksi ongelmaksi myös Suomessa, erityisesti sosiaalisesta mediasta lähtöisin olevan vaikuttajamarkkinoinnin alalla. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (2021) on julkaissut ohjeet, joilla asiaan pyritään puuttumaan. Näiden ohjeiden vaikutus voi kuitenkin olla rajallinen, sillä kuluttajaviranomaisilla ei ole asiassa suoraa sanktiovaltaa. Kaiken kaikkiaan mekanismit, joilla vaikuttajamarkkinointia valvotaan ja säädellään, eivät ole täysin selkeät tai riittävät.

Kattava data puuttuu suurelta osin kahdesta keskeisestä tekijästä: digitaalisen natiivimedian yleisö- ja tulo-

osuuksista. Saatavilla oleva tieto on hyvin rajallista, mutta se viittaa korkeaan keskittymiseen kummassakin suhteessa. Sekä suurta keskittymistä että puuttuvia tietoja tulisi pitää merkittävänä riskinä.

Poliittisen riippumattomuuden osa-alue sisältää neljä alaindikaattoria, jotka kuvaavat median monimuotoisuuteen kohdistuvia digitaalisia riskejä. Vaalikampanjoita ja poliittisia mainoksia koskeva lainsäädäntö kattaa myös verkkomedian, ja kaikki poliittiset mainokset on merkittävä avoimesti ja niiden rahoittajat yksilöitävä. Näitä sääntöjä noudatetaan yleensä hyvin. Havainnot vuonna 2021 järjestetyistä kunnallisvaaleista sekä vuoden 2022 alussa pidetyistä aluevaaleista viittaavat sääntöjen noudattamiseen. Verkkopalustojen kohdalla esimerkiksi Google Transparency Report ja Facebook Ad Library perustuvat ainoastaan kyseisten yritysten vapaaehtoihin läpinäkyvyysskäytänteisiin, eikä mikään viranomainen valvo niitä. Kattavaa tutkimusta ei ole, mutta tekemämme arvioinnin perusteella voidaan sanoa, että poliittinen mainonta verkon isoimmilla alustoilla on asianmukaisesti merkittyä. Kaikki vaaleissa valitut edustajat myös ilmoittivat vaalirahoituksensa lähteet ja käyttötarkoitukset lain edellyttämällä tavalla (Valtiontalouden tarkastusvirasto, 2021). Laki kuitenkin vaatii läpinäkyvyyttä ainoastaan yleisellä tasolla: esimerkiksi kaikki verkossa tapahtuva mainonta on mahdollista luokitella "tietoverkkojen" alla tapahtuvaksi mainonnaksi (Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta 273/2009, 6 §). Alustakohtaisia menotietoja (esim. Facebook-mainoksiin käytettävät kulut) ei vaadita. Tietosuojavaltuutetun toimistolla on valtuudet tutkia epäilty henkilö tietojen väärinkäyttö, myös vaalikampanjoissa.

Yleisradiolla on riittävä rahoitus ja valtuudet tarjota digitaalisia palveluja Suomen kansalaisille. Yksityisomistuksessa olevat tiedotusvälineet ovat jo pitkään arvostelleet Yleisradion verkkopalveluja kaupallisen median kannattavuuden heikentämisestä. Yleisradion rahoitusta ja toimintaa voidaan rajoittaa tietyllä sääntelymekanismilla, jos sen katsotaan olevan uhka yksityiselle verkkomedialle, mutta mekanismi on käytännössä jäänyt käyttämättä. Yleisradiosta annettuun lakiin tehdään kuitenkin parhaillaan muutoksia, joiden tarkoituksena on rajoittaa Yleisradion verkkopalveluja. Suomen eduskunta on hyväksynyt kyseiset lakimuutokset, ja ne tulevat voimaan elokuussa 2022 (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2022).

Datan puute on ongelma myös selvitetäessä digitaalisen median poliittista riippumattomuutta: ilman markkinatietoja on mahdotonta osoittaa, ovatko "suurimmat" verkkonatiivit uutismediat poliittisessa hallinnassa. Suosituimmat suomalaiset uutisverkkosivustot ovat kuitenkin yhteydessä perinteiseen mediaan, ja pienempien digitaalisten medioiden (mahdollinen) politisoituminen on todennäköisesti marginaalinen ongelma. Suomalaisissa uutistoimituksissa suhtaudutaan vaihtelevasti sosiaalisen median ohjeisiin. Joillakin on viralliset sosiaalisen median käytäntösäännöt, toisilla on muutama rivi yleisiä ohjeita, kun taas toiset odottavat toimittajien käyttävän omaa harkintaansa. Tekemiemme haastattelujen perusteella suuret toimitukset näyttävät kuitenkin ottavan askeleita kohti virallisten sosiaalisen median ohjeiden luomista.

Sosiaalisen osallisuuden osa-alueella on kaksi alaindikaattoria, jotka kuvaavat digitaalisia riskejä. Yksi tuottaa positiivisia, toinen negatiivisia tuloksia. Suurimmalla osalla suomalaisista (76 prosenttia) on vähintään perustason digitaalinen lukutaito. Suhteellisen harvalla suomalaisella on siis heikko tai kokonaan puuttuva digitaalinen lukutaito. Samaan aikaan disinformaatio on kuitenkin kasvava huoli, vaikka sen vaikutukset Suomessa ovat toistaiseksi vähäiset. Vastuu disinformaation torjunnassa on pääsääntöisesti ollut valtiollisilla toimijoilla samalla kun kansalaisyhteiskunnan toimet ovat olleet harvassa. Journalismissa disinformaation torjunta pohjautuu laveasti itsesääntelyyn. Vihapuheen ehkäisemisen kannalta nykyiset lait ja poliittiset toimet eivät ole tehokkaita^[1]. Poliisin kouluttamisella ja läsnäolon lisäämisellä sosiaalisessa mediassa on pyritty helpottamaan ongelmaa. On kuitenkin syytä varoa sananvapauden kaventumista, sillä poliisin uusi hyvien käytänteiden käsikirja (Hämäläinen, 2021) neuvoo poliisia aktiivisesti ennaltaehkäisemään myös sellaista ilmaisua, joka ei itsessään ole laitonta. Vihapuhetta ei itsessään ole

kriminalisoitu, toisin kuin esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Viranomaiset voivat kuitenkin puuttua asiaan pakottavalla tavalla vain lain puitteissa, joten vihapuhetta voidaan pyrkiä estämään, mutta siitä ei voida rangaista.

5. Johtopäätökset

Suomen aluekohtaiset riskipisteet läpi MPM-instrumentin asettuvat keskisuuren riskin alueella ja sen lähelle. **Markkinoiden moninaisuus** saavuttaa korkeimmat riskipisteet pysyen kuitenkin keskisuuren riskin alueella. Ainoastaan **Perusturva** jää matalaan riskiin. **Poliittisen itsenäisyyden** ja **Sosiaalisen osallisuuden** riskitasoissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia - molemmat yltyvät keskisuuren riskitason alemmalle puoliskolle.

Vaikka Suomen kokonaistilanne on hyvä, Media Pluralism Monitor tunnistaa useita riskejä Suomen mediaympäristölle. Monet niistä johtuvat sääntelyn puuttumisesta tai löyhyydestä, mutta käytännön tilanne on yleisesti ottaen hyvä. Kun talous lähti elpymään koronapandemian pahimman vaiheen jälkeen, median elinkelpoisuus parani verrattuna vuoteen 2020. Uutismedian taloudellisen kestävyysongelmat kuitenkin säilyvät taustalla vaikuttaen useisiin indikaattoreihin. Suurimmat riskit liittyvät uutismedian keskittymiseen, paikallisen ja alueellisen median kentän alikehittyneisyyteen sekä kaupallisten paineiden kohonneeseen riskiin.

Perusturvan alueella Suomen lainsäädäntö takaa viestinnälliset perusoikeudet kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Näitä oikeuksia kunnioitetaan yleisesti ottaen kunnioitetaan, ja oikeusjärjestelmä tarjoaa riittävät muutoksenhakukanavat kiistanalaisissa tapauksissa. Kunnianloukkaus ja jumalanpilkkä ovat kuitenkin edelleen rangaistavia rikoslain mukaan, ja niistä voidaan rangaista suhteellisen ankarasti.

Suosituksia:

- **Eduskunnan tulisi dekriminialisoida kunnianloukkaus ja jumalanpilkkä. Ainakin rangaistusten kovuutta tulisi harkita uudelleen, varsinkin kun mahdollisuus kahden vuoden vankeusrangaistukseen avaa viranomaisille mahdollisuuden televalvontakeinojen hyödyntämiseen rikostutkinnassa.**

Markkinoiden monimuotoisuuden alueen riskipisteet (jotka nousevat lähelle korkean riskin rajaa) näyttävät ensisijaisesti sen, että Suomen mediapilkkä on edelleen erittäin keskittynyttä. On erimielisyyttä siitä, onko keskittyminen välttämätöntä taloudellisen vakauden saavuttamiseksi vai olisiko mediaympäristön moninaisuutta mahdollista tukea kilpailusääntelyn keinoin. Myös julkisen palvelun median rooli on kyseenalaistettu, yksityisen median syyttäessä sitä kilpailun vääristämisestä.

Suosituksia:

- **Toimivaltaisten viranomaisten, eli Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston, tulee tehdä selvitys median keskittymisestä. Eduskunnan tulee tarvittaessa harkita uusia tukijärjestelmiä, sääntelyä tai molempia.**

Poliittisen itsenäisyyden alueella kokonaisriski on keskisuuri. Suomessa yksityinen media on suurimmaksi osin vapaa poliittisesta hallinnasta. Yleisradio on epäsuoran poliittisen valvonnan alaisena, mutta poliitikkojen vaikutusyritykset siihen ovat harvinaisia. Riski on kuitenkin olemassa niin kauan kuin Yleisradion hallintoneuvosto on poliittisesti nimitetty.

Suosituksia:

- Rajoitusten asettaminen poliittiselle hallinnalle ei ole tarpeellista, joskin tilannetta tulisi seurata. Sääntely voi tulla tarpeelliseksi, jos mediatilaa tulevaisuudessa hallitsee jokin yksittäinen poliittinen toimija tai ryhmä.
- Eduskunnan tulisi harkita Yleisradion hallintoneuvoston nimitysmenettelyn muuttamista. Yksityisen median tapaan poliittinen kontrolli Yleisradiossa ei ole tällä hetkellä olennainen ongelma, mutta lainsäädännössä tulisi huomioida se mahdollisuus, että poliitikot tulevaisuudessa haluaisivat hallita Yleisradiota suoraan.

Sosiaalisen osallisuuden alue saa keskiuuret riskipisteet. Alueen sisällä riski kuitenkin vaihtelee matalan ja korkean välillä. Alueen sisällä on nähtävissä useampia kehityskohteita muodollisesta riskitasosta riippumatta. Ensiksi, sekä yksityisen että julkisen media palvelee huonosti tai kokonaan laiminlyö monet vähemmistöryhmät, alueet ja yhteisöt. Toiseksi, vammaisille suunnatut esteettömyyspalvelut eivät vielä ole täysin käyttäjien tarpeiden mukaisia. Kolmanneksi, Suomi ei ole riittävästi varautua entistä paremmin koordinoitujen mis- ja disinformaatiokampanjoiden uhkaan.

Suosituks:

- Hallituksen tulisi harkita pitkäaikaista tukijärjestelmää erilaisia niche-yleisöjä palvelevalle medialle.
- Saavutettavuuslainsäädäntöä tulisi kehittää vammaisten käyttäjien ilmaisemat huolet tarkasti huomioiden.
- Medialukutaitokasvatusta tulisi parantaa koko väestössä ja yhdenvertaisesti kaikissa ikäryhmissä. Lisäksi viranomaisten kykyä havaita mis- ja disinformaatiohyökkäyksiä sekä reagoida niihin olisi vahvistettava.

6. Huomautuksia

- [1] Vihapuhetta ei itsessään ole kriminalisoitu, joten sen rajoittaminen perustuu esimerkiksi alustapalveluiden vapaaehtoiseen moderointiin. Vihapuhetta pyritään myös ennaltaehkäisemään poliisin näkyvällä läsnäololla verkkoympäristössä.

7. Lähteet

- Aarnio, N. ym. (2020) Verkkoentraliteetin vuosiraportti 2020. Liikenne- ja viestintävirasto Traficom [online]. Saatavilla: <https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/publication/Verkkoneutraliteetin-vuosiraportti-2020.pdf> (Luettu 8.4.2022)
- Ala-Fossi, M. ym. (2018) Media- ja viestintäpolitiikan nykytila ja mittaaminen. Ministry of Transport and Communications [online]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-548-4> (Luettu 13.4.2022)
- Arola, J. (2021) Laajempi visio: Vielä vuosi sitten tuntui poikkeukselliselta, että sanomalehti rekrytoi. Suomen Lehdistö [online]. Saatavilla: <https://suomenlehdisto.fi/laajempi-visio-viela-vuosi-sitten-tuntui-poikkeukselliselta-etta-sanomalehti-rekrytoi/> (Luettu 13.4.2022)
- Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (2020) Poliitiikan ilmastonmuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019. Ministry of Justice [online]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7> (Luettu 13.4.2022)
- Digita (2022a) AntenniTV:n kartta ja saatavuus [online]. Saatavilla: <https://www.digita.fi/verkkojen-saatavuus/antennitvn-kartta-ja-saatavuus/> (Luettu 12.4.2022)
- Digita (2022b) Radion kartta ja kanavat [online]. Saatavilla: <https://www.digita.fi/verkkojen-saatavuus/radion-kartta-ja-kanavat/> (Luettu 12.4.2022)
- Djerf-Pierre, M. (2020) 'Explaining gender equality in news content: Modernisation and a gendered media field'. Teoksessa Djerf-Pierre, M. & Edström, M. (toim.) Comparing Gender and Media Equality Across the Globe: A Cross-National Study of the Qualities, Causes, and Consequences of Gender Equality in and through the News Media. Gothenburg: Nordicom, s. 147-189. <https://doi.org/10.48335/9789188855329>
- Electronic Frontier Finland (2021) Effin näkemyksiä nykyisestä tiedustelulainsäädännöstä [online]. Saatavilla: <https://effi.org/effin-lausunto-tiedustelulainsaadantoa-koskevan-valtioneuvoston-selonteon-valmistelua-varten/> (Luettu 12.4.2022)
- Euroopan komissio (2021a) Digital Economy and Society Index [online]. Saatavilla: <https://digital-agenda-data.eu/datasets/desi/visualizations> (Luettu 12.4.2022)
- Euroopan komissio (2021b) SA.62830 - State aid to public service broadcaster YLE for VOD and online learning services – FI [online]. Saatavilla: <https://www.lvm.fi/documents/20181/1399828/Komission+kirje+valtioneuvoston+kantelusta.pdf/> (Luettu 22.4.2022)
- Eurostat (2022) Individuals' level of digital skills [online]. Saatavilla: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_SK_DSKL_I/default/table?lang=en (Luettu 12.4.2022)
- Freedom House (2021) Freedom in the World 2021: Finland [online]. Saatavilla: <https://freedomhouse.org/country/finland/freedom-world/2021> (Luettu 8.4.2022)
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 98/2020 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_98+2020.pdf
- Hiltunen, I. (2021) External Interference in a Hybrid Media Environment, Journalism Practice. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1905539>
- Hiltunen, I. (2020) Ulkoinen vaikuttaminen ja sen vastakeinot suomalaisessa journalismissa, Media & Viestintä, 43(3), s. 176-205. <https://doi.org/10.23983/mv.98406>
- Hiltunen, I. (2019) 'Experiences of External Interference Among Finnish Journalists', Nordicom Review, 40(1), s. 3-21.
- Hiltunen, I. & Suuronen, A. (2020) Differences Based on Individual- and Organizational-level Factors in Experiences of External Interference among Finnish Journalists, Journalism Practice. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1815558>
- Honkonen, M. (2021) Media-ala kritisoi rankasti julkisuusperiaatteen toteutumista Suomessa, Journalisti, 16.9.2021, s. 30.
- Horowitz, M. ym. (2021) A Framework for Assessing the Role of Public Service Media Organizations in

Countering Disinformation, Digital Journalism. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1987948>

Hämäläinen, E. (2021) Hyvät käytännöt vihatekojen tunnistamisessa ja ennalta estämisessä: Opas poliiseille ja sidosryhmille. Sisäministeriö [online]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-639-3> (Luettu 12.4.2022)

Kantar (2022) Mediamainonnan määrä 2021 [online]. Saatavilla: https://www.kantar.fi/sites/default/files/lehdistotiedote_mediamainonnan_maara_2021.pdf (Luettu 12.4.2022)

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (2021) Vaikuttajamarkkinointi sosiaalisessa mediassa [online]. Saatavilla: <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/tietoa-ja-ohjeita-yrityksille/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/vaikuttajamarkkinointi-sosiaalisessa-mediassa/> (Luettu 12.4.2022)

Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta 273/2009. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090273>

Laki Liikenne- ja viestintävirastosta 935/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180935>

Laki sähköisen viestinnän palveluista 917/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140917>

Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta 1207/2020. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201207>

Laki Yleisradio Oy:stä 1380/1993. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380>

Liikenne- ja viestintäministeriö (2022) Yle-lain muutos vahvistettavaksi [online]. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/yle-lain-muutos-vahvistettavaksi> (Luettu 13.4.2022)

Liikenne- ja viestintäministeriö (2020a) Hallitus esittää muutoksia Yle-lakiin [online]. Saatavilla: <https://www.lvm.fi/-/hallitus-esittaa-muutoksia-yle-lakiin-1247295> (Luettu 13.4.2022)

Liikenne- ja viestintäministeriö (2020b) Koronatuesta helpotusta medialle [online]. Saatavilla: <https://www.lvm.fi/-/koronatuesta-helpotusta-medialle-1233205> (Luettu 13.4.2022)

Maanmittauslaitos (2022) Pinta-alat kunnittain [online]. Saatavilla: https://www.maanmittauslaitos.fi/sites/maanmittauslaitos.fi/files/attachments/2022/01/Vuoden_2022_pinta-alatilasto_kunnat_maakunnat.pdf (Luettu 8.4.2022)

Mapping Media Freedom (2021) Finland [online]. Saatavilla: <https://www.mappingmediafreedom.org/country-profiles/finland/> (Luettu 8.4.2022)

Newman, N. ym. (2022) Digital News Report 2021 [online]. Saatavilla: <https://www.digitalnewsreport.org/> (Luettu 14.4.2022)

News Media Finland (2020) Kuka pyrkii vaikuttamaan painostamalla? – Vaikuttamiskysely 2020 [online]. Saatavilla: <https://www.uutismediat.fi/wp-content/uploads/2020/08/Sanomalehtien-Liitto-vaikuttamiskysely-2020.pdf> <https://www.uutismediat.fi/wp-content/uploads/2020/08/Sanomalehtien-Liitto-vaikuttamiskysely-2020.pdf> (Luettu 8.4.2022)

Oikeusministeriö (2021) Rikoslain 6 luvun 5 §:n täydentäminen säätämällä koventamisperusteeksi rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta [online]. Saatavilla: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM024:00/2019> (Luettu 8.4.2022)

Pakkokeinolaki 806/2011. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>

Reporters Without Borders (2021) Finland [online]. Saatavilla: <https://rsf.org/en/finland> (Luettu 8.4.2022)

Reunanen, E. ym. (2021) Utismedia verkossa 2021. Reuters-instituutin Digital News Report – Suomen maaraportti [online]. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2023-2> (Luettu 12.4.2022)

Rikoslaki (n.d.) [online]. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001> (Luettu 8.4.2022)

Rivinen, S. (2021) Developing Media Literacy Geragogy for Older People through Design-based Research [online]. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-288-7> (Luettu 13.4.2022)

Salomaa, S. & Palsa, L. (2019) Medialukutaito Suomessa; kansalliset mediakasvatuslinjaukset [online]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-673-7> (Luettu 13.4.2022)

Sámediggi (2020) Saamelaiden lukumäärä vuoden 2019 Saamelaiskäräjien vaaleissa [online]. Saatavilla: https://dokumentit.solinum.fi/samediggi/download/?d=dokumenttipankki/tilastoja/saamelaiden_lkm_vaaleissa

[/v%C3%A4est%C3%B6tieteellinen_tilasto_2019_nettiin.pdf](#) (Luettu 8.4.2022)

Suomen perustuslaki 731/1999 [online]. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> (Luettu 22.4.2022)

Tilastokeskus (2022) Väestörakenne [online]. Saatavilla: <https://www.stat.fi/til/vaerak/index.html> (Luettu 8.4.2022)

Tilastokeskus (2020) Joukkoviestintä [online]. Saatavilla: <https://www.stat.fi/til/jvie/index.html> (Luettu 8.4.2022)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2021) Romanit [online]. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kieli-ja-kulttuurivahemmistot/romanit> (Luettu 8.4.2022)

Traficom (2022a) Kiinteän verkon laajakaistasaatavuus [online]. Saatavilla: <https://www.traficom.fi/fi/tilastot/kiintean-verkon-laajakaistasaatavuus-0> (Luettu 14.4.2022)

Traficom (2022b) Matkaviestinverkon liittymät [online], Saatavilla: <https://www.traficom.fi/fi/tilastot/matkaviestinverkon-liittymat-0> (Luettu 14.4.2022)

Traficom (2021) Liikenne ja viestintäviraston lausunto julkisen talouden suunnitelmasta 2022-2025 [online]. Saatavilla: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaistuMetatieto/Documents/EDK-2021-AK-376677.pdf> (Luettu 12.4.2022)

Traficom (2020) Radio-ohjelmien vastaanotto [online]. Saatavilla: <https://www.traficom.fi/fi/viestinta/tv-ja-radio/radio-ohjelmien-vastaanotto> (Luettu 12.4.2022)

Valtiovarainministeriö (2021) Taloudellinen katsaus, joulukuu 2021 [online]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-884-2> (Luettu 8.4.2022)

Valtioneuvosto (2021a) Tiedustelulainsäädäntö on parantanut viranomaisten kykyä suojata kansallista turvallisuutta [online]. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/tiedustelulainsaadanto-on-parantanut-viranomaisten-kyky-suojata-kansallista-turvallisuutta> (Luettu 13.4.2022)

Valtioneuvosto (2021b) Valtioneuvoston puolustusselonteko [online]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-820-8> (Luettu 13.4.2022)

Valtioneuvosto (2021c) Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä [online]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-500-9> (Luettu 13.4.2022)

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2021) Vaali- ja puolerahoitusvalvonta: Kuntavaalit 2021 [online]. Saatavilla: <https://www.vaalirahoitusvalvonta.fi/fi/index/vaalirahailmoituksia/ilmoituslistaus/KV2021.html> (Luettu 22.4.2022)

Virrantä, R. (2021) Pysyvä mediatuki jäämässä pois budjetista, syynä talouden tiukka tilanne. Suomen Lehdistö [online]. Saatavilla: <https://suomenlehdistö.fi/pysyva-mediatuki-jaamassa-pois-budjetista-syyna-talouden-tiukka-tilanne/> (Luettu 12.4.2022)

Wirén, S. ym. (2021) Ehdotus pysyväksi avustusmekanismiksi journalismin tukemiseksi [online]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-611-5> (Luettu 12.4.2022)

LIITE I. TUTKIMUSRYHMÄ

Etunimi	Sukunimi	Asema	Organisaatio	MPM2022 CT Johtaja
<i>Marianne</i>	<i>Mäntyoja</i>	<i>Project researcher</i>	<i>Vaasan yliopisto</i>	
<i>Ville</i>	<i>Manninen</i>	<i>Country team leader</i>	<i>Vaasan yliopisto</i>	X

LIITE II. ASIANTUNTIJAPANEELI

Asiantuntijapaneeli koostuu henkilöistä, joilla on suomalaista media-alaa koskevaa erityistä tietämystä ja asiantuntemusta. Panelistien tehtävä oli tarkastaa Suomea koskevat vastaukset 16:a niistä 200:sta kysymyksestä, jotka muodostavat MPM2022-työkalan. Asiantuntijoiden näkemyksiin nojautettiin kysymyksissä, joiden arvioiminen voitaisiin muuten tulkita subjektiiviseksi. Menettelyn tarkoitus oli varmistaa tulosten mahdollisimman suuri tarkkuus ja puolueettomuus. On kuitenkin tärkeää korostaa, etteivät maaraportin tulokset välttämättä edusta yksittäisten asiantuntijapanelistien näkemyksiä. Raportti edustaa vain tutkimuksen toteuttaneiden ja maaraportin kirjoittaneiden tutkijoiden käsityksiä.

Etunimi	Sukunimi	Asema	Organisaatio
<i>Marko</i>	<i>Ala-Fossi</i>	<i>Yliopistonlehtori, dosentti</i>	<i>Tampereen yliopisto</i>
<i>Harto</i>	<i>Pönkä</i>	<i>Yleisön edustaja</i>	<i>Julkisen sanan neuvosto</i>
<i>Sirpa</i>	<i>Kirjonen</i>	<i>Markkinointi- ja tutkimusjohtaja</i>	<i>Uutismedian liitto</i>
<i>Katiye</i>	<i>Vuorela</i>	<i>Viestintäjohtaja, johtoryhmän jäsen</i>	<i>Elisa Oyj</i>
<i>Salla</i>	<i>Nazarenko</i>	<i>Kansainvälisten asioiden asiantuntija</i>	<i>Suomen journalistiliitto</i>
<i>Minna</i>	<i>Andersson</i>	<i>Head of TV, Audio & Events</i>	<i>Sanoma Oyj</i>

Tutkimusraportti
Numero -
heinäkuussa 2022

doi:10.2870/494667
ISBN:978-92-9466-277-4
QM-08-22-237-FI-N

Publications Office
of the European Union

